

Svadobný dar JÁN ULIČIANSKY Cez prázdniny som býval u babky na dedine. Bolo to už dávno, ale z tých čias mám veľa pamiatok. Vlastne ani nie tak veľa. Guľky som prehral, gumi-puška sa stratila a stará lopta vypustila dušu.

Zostala mi len jazva na čele a babkine rady do života:

„Horúca kaša nie je dobrá.“

„Cmar deväť chorôb odháňa.“

„Barana rohy neťažia.“

„Dobrá rada nad zlato.“

Babke raz ktosi poradil, aby si dala urobiť ústredné kúrenie. Zavolala ma za pomocníka k majstrom. Išiel som rád. Nie som síce veľmi šikovný, ale ani nikdy nezavadziam.

Ústredné kúrenie bolo rýchlo hotové.

„V zdraví si ho užite!“ hovorili babke všetci.

„Veď toto, toto...“ prikyvovala babka.

Videl som, že ju voľačo mrzí.

„Čo ťa mrzí, babka?“ opýtal som sa večer.

„Nič ma nemrzí. Iba mi je smutno.“

„Za kým?“

„Za starou pecou.“

„Zbúrať ju treba,“ povedal som.

„A pri čom si posedím, keď mi bude zima?“

„Pri radiátore.“

„No hej... Ale pec nikomu nezavdzia.“

„Zbytočná je,“ tvrdil som.

Babka mi už neodporovala. Pohladkala pec podľa svojho zvyku a išli sme spať.

Lahol som si na posteľ pri peci pod starú ťažkú perinu.

Mal som pocit, že mi niečo chýba.

Aký tmavý večer, pomyslel som si. A aké ticho! Čo mi to len chýba?

„Spíš?“ ozvala sa po chvíli pec.

„Áno, spím.“

Zišlo mi na um, že to, čo mi tak chýbalo, bolo praskanie ohňa a červené jazýčky, ktoré

na mňa pec voľakedy vyplazovala, kým som nezaspal.

„Nevyrušujem ťa?“ opýtala sa pec.

„Vôbec nie. Veď aj tak iba spím.“

„Som zaľúbená. Poznáme sa iba niekoľko dní a on je mladší.“

„Kto?“

„Radiátor. Chceli by sme mať svadbu. Čo si o ňom myslíš?“

„Je to dobrý pomocník v domácnosti.“

„Postavu má sãmé rebro,“ povedala.

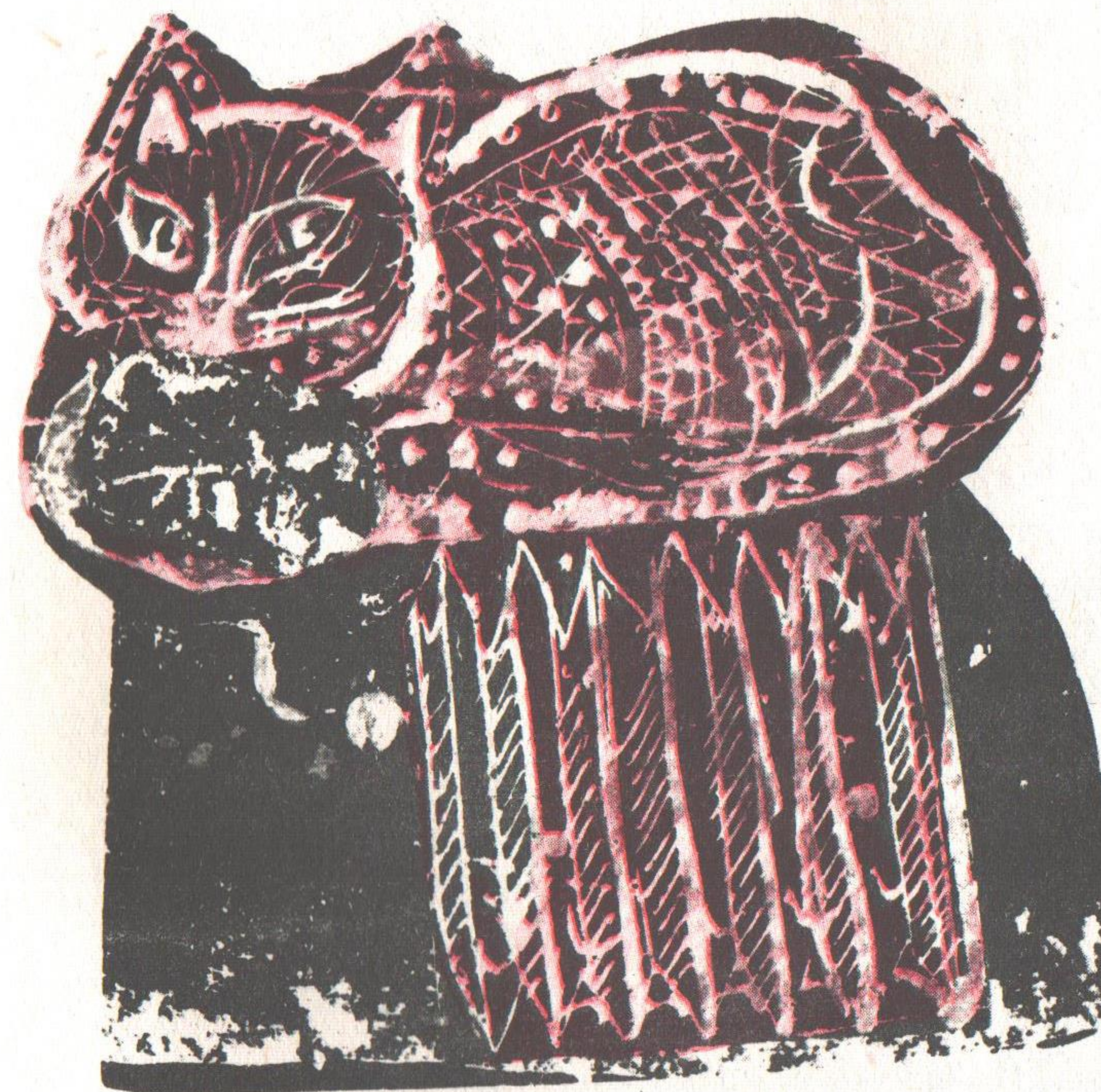
„Možno sa časom zaokrúhli.“

„Prídeš nám za svedka?“

Čo som mal robiť? Súhlasil som.

Bola to pekná svadba. Zosobášil ich starý komín a druhým svedkom bol čierny kocúr, ktorý spával pri peci. Tešil sa, že ho pozvali, a doniesol im do daru malú myšku. Nevedeli, čo si s ňou majú počať.

Tak to už býva so svadobnými darmi. Ale čo som im doniesol ja, na to som si už ráno nemohol spomenúť.

Balón

ŠTEFAN MORAVČÍK

Najlepšie, čo ľudia vymysleli, je balón. Vážne. Neveríš? Pozri sa, ako letí! Ako sa vznáša!

Balón, to je zabalený vzduch. Je maľovaný a ľahučký.

Balón je najneposednejšia vec na svete.

Aj druhé veci sú dobré. Lopta, jojo, kolobežka alebo cukrová vata. Mňam! Ale keď stúpa balón vysoko nad domy, to je voľačo! Svet mi je gombička. Z ničoho si nič nerobím, srdiečko mám ľahké ako ten balónik. Nič, ale naozaj nič ma netrápi. Vznášam sa k nebu spolu s balónom, visím na ňom očami a veľmi mu závidím, že nemôžem v oblakoch šantiť s ním.

Balón dlho nevydrží. Stále ho to ťahá hore, preč a preč. Balón je pekná chvíľočka, keď mi je dobre. Keď sa mi oči smejú. Odletí, praskne, aby uvoľnil miesto druhým balónom. Vie, že sa už nemôžu dočkať, aby potešili moje srdiečko a vyniesli ho kúsok hore, k slniečku a modrým oblakom.

Váš rok, deti!

Každoročne vy, deti, dostávate do daru jeden deň. Medzinárodný deň detí. Teraz ste však dostali od ľudstva veľký dar — celý rok. Medzinárodný rok dieťaťa. Áno, bude ním rok 1979, teda rok, do ktorého vstupujeme.

Všetci dobrí ľudia na celom svete budú myslieť na vás. A vy, deti, zase budete myslieť na svojich rovesníkov, druhov a priateľov, či už sú bielej pleti, ako je vaša, alebo pleti inej farby z čiernej Afriky, z Ďalekého východu alebo z Južnej Ameriky, detí z juhu alebo zo severu.

Mnoho dospelých v tomto roku bude premýšľať, ako ešte väčšmi rozšíriť vaše oči šťastím a radosťou. U nás a u našich priateľov to pôjde hravo, lebo tu všetci ľudia myslia na vaše šťastie. Ale je ešte mnoho krajín, kde deti nemajú hračky, kde nemajú také oblečenie ako vy, kde sa skrúcajú od hladu. Deti chudobných rodičov, sirôtky, deti vyhnané z chalúpok. Deti také ako vy — a predsa deti bez úsmevu, bez šťastného záblesku očí. Tým bude treba v Medzinárodnom roku dieťaťa najviac pomáhať.

Vy, deti v Československej socialistickej republike, dostanete v tomto roku mnoho nových krásnych vecí. Vaši rodičia, učitelia, priatelia vás obklopija ešte väčšou láskou ako doteraz. Spisovatelia pre vás napíšu ešte krajšie knižky, výtvarníci ich vyzdobia utešenými obrázkami, dostanete nové hračky, dospelí sa budú pretekať v tom, aby vám pripravili samé dobré a príjemné veci. A vy v Medzinárodnom roku dieťaťa myslíte na svojich priateľov v blízkych a spriatelených krajinách, v ostatných končinách sveta, i na deti, ktoré potrebujú ešte mnoho, aby boli skutočne šťastné. Myslite na svojich rovesníkov a druhov. Na malého černoška pod žeravým africkým slnkom, na chlapčeka, čo plače v Chile, na vášho druhu, čo blúdi palestínskou púšťou. Mnoho detského plaču sa ešte ozýva po rozličných kútoch našej matky Zeme. Bársky Medzinárodný rok dieťaťa poutieral tie slzy a premenil ich na úsmev.

V Medzinárodnom roku dieťaťa sa zdvihne mnoho, mnoho dobrých ľudí, aby zahatali cestu tým, čo chcú zatieniť slnko pred budúcnosťou detí. Bude to teda váš rok, milé deti. Vy ho využite na to, aby ste vyrástli na čestných, usilovných a múdrych ľudí. Aby bol krásny a plný tepla, to vám želá

Váš Rudo Moric

Večne nech slnko svieti

(Hymna medzinárodnej
družby detí)

1.
Slniečko-kruh,
modrý je vzduch —
to je ten obrázok detský.
Kreslil ho John,
Ivan či Ján —
a ešte pripísal naň:

Večne nech slnko svieti,
večne nech žijú deti,
večne nech žije mama,
večne nech žijem ja!

2.
Ak žiješ rád,
si kamarát!
Chcú všetci ľudia žiť v mieri!
Zostarne raz
aj každý z nás,
no spievať budeme zas:

Večne nech slnko svieti...

3.
My chceme svet,
kde vojny niet —
už nikdy nechceme báť sa!
Počúvaj hlas
z tisícich úst
spoločnú pesničku húst.

Večne nech slnko svieti...

4.
Šťastie a mier
od našich dvier
nech nikdy viac neodíde!
Mier výkresom,
mier farbičkám
chlapca, čo prikázal nám:

Večne nech slnko svieti...

Pochodom

Sl_niečko-kruh modrý je vzduch-to je ten o_brázok detský.
Kreslil ho John, I_van či Ján - a ešte na_písal naň:Večne
nech slnko svieti, večne nech žijú de_ti, večne
nech žije mama, večne nech žijem ja! Večne nech žijem ja!

Hudba: V. OSTROVSKIJ
Slová: L. OŠANIN

Slovenský text: LUBOMÍR FELDEK

Vôňa sena

JÁN FEKETE

Keď som v podvečer zhadzoval z povaly humna seno pre statok, vždy som uhádol, z ktorého chotára pochádza. Naučil ma to starý otec Štefan Vaškori.

Nebolo to ani ťažké. Seno z Krákorovho vrchu voňalo materinou dúškou. Seno, čo voňalo len slabučko, no zato sa belelo strapcami myšieho chvostíka, pochádzalo z Rohajky. Bol to úzky a dlhočizný pásik lúky medzi dvoma poľnými cestami. Seno z Tartušky sa prezrádzalo omamnou vôňou mäty. Keď som

natrafil na seno, v ktorom boli pozapletané hrubé vňate repíka, hneď som vedel, že ho starká vykášala na medzi poľa, kde sme odjakživa siali len ovos alebo raž. Takto som poznal tiež seno zo Srňajky, spoza Vrchu i z Belásky alebo ravnianskeho lazú.

Raz som naďabil na seno, ktoré nevoňalo kvetmi známeho chotára. Keď som ho chytil do ruky, mrvilo sa ako spálený papier. Zbadal som v ňom len trocha ďatelinových lístkov.

„No čo?“ spýtal sa starý otec, keď som prišiel so senom do maštale, „vari sa nepochváliš, odkiaľ je toto sienko?“

„Je staré,“ povedal som váhavo, „ale odkiaľ je, to neviem.“

Starý otec si v tú chvíľu bližšie všimol seno.

„Ej chlapče, všakže si ho zobral spod komína?“

Prikývol som.

„Nikdy viac odtiaľ nezober ani stebielko. Aj keby mal statok zahynúť od hladu.“

Starkého slová ma prekvapili. Nechápano som sa mu zadíval do očí.

„To seno nám zachránilo život,“ povedal starký. „Tebe, mne, starkej, mame i otcovi.“

Vonkoncom som ničomu nerozumel. Veď ako som aj mohol? Seno nebolo hrdinom ani v jednej knižke, čo som prečítal.

„Keď bola vojna,“ vysvetľoval starký, „Nemci chceli stoj čo stoj získať späť Modrý Kameň. Preto ho začali z Riečok odstreľovať mínami. Bolo ich ako maku. Mína nemá rozum, padne hocikde, aj na dom, aj na človeka... Poznáš Jožka Vargu?“

Nekamarátili sme sa, lebo bol z druhého konca dediny, no poznal som ho. Zbieral známky a robil najlepšie gumipušky v dolnom konci.

„Tak vieš aj to, že nemá mamu.“

Prikývol som.

„Mohla žiť, chuderka,“ pokračoval starý otec smutne. „Skrývala sa v pivnici, no prišlo jej zle. Vyšla von, aby sa nadýchala čerstvého vzduchu. Hneď nato ju trafila črepina, akurát do hlavy.“

Zrazu som bol v inom svete. Ani zamak som nič nechápal. Vojna bola pre mňa hra horného konca proti dolnému, z dreva vystrúhané flinty a výkriky tratata, bum, bác. Pri našej vojne aj zastrelený žil ďalej.

„Jedna mína,“ pokračoval starý otec, „sa zatúlala aj sem. Padla na dom, prerazila strechu, no seno ju zastavilo, akoby spadla do periny. Nuž, mali sme šťastie, lebo pod ňou sme boli my všetci... Od tých čias si to sienko opatrujem, a pokým budem žiť, zostane tam, kde je — pekne pri komíne.“

Keď starý otec umrel, dom som opravil, ale sena pri komíne, ktoré mu kedysi zachránilo život, som sa ani nedotkol.

Novoročná riekanka

GIANNI RODARI

*Z dvanástich veršov, zo šiestich slôk,
urob mi prania na celý rok!*

*Nech slnko májové ma hreje v januári,
nech júl ma nepáli, jak máj nech apríl žiari,*

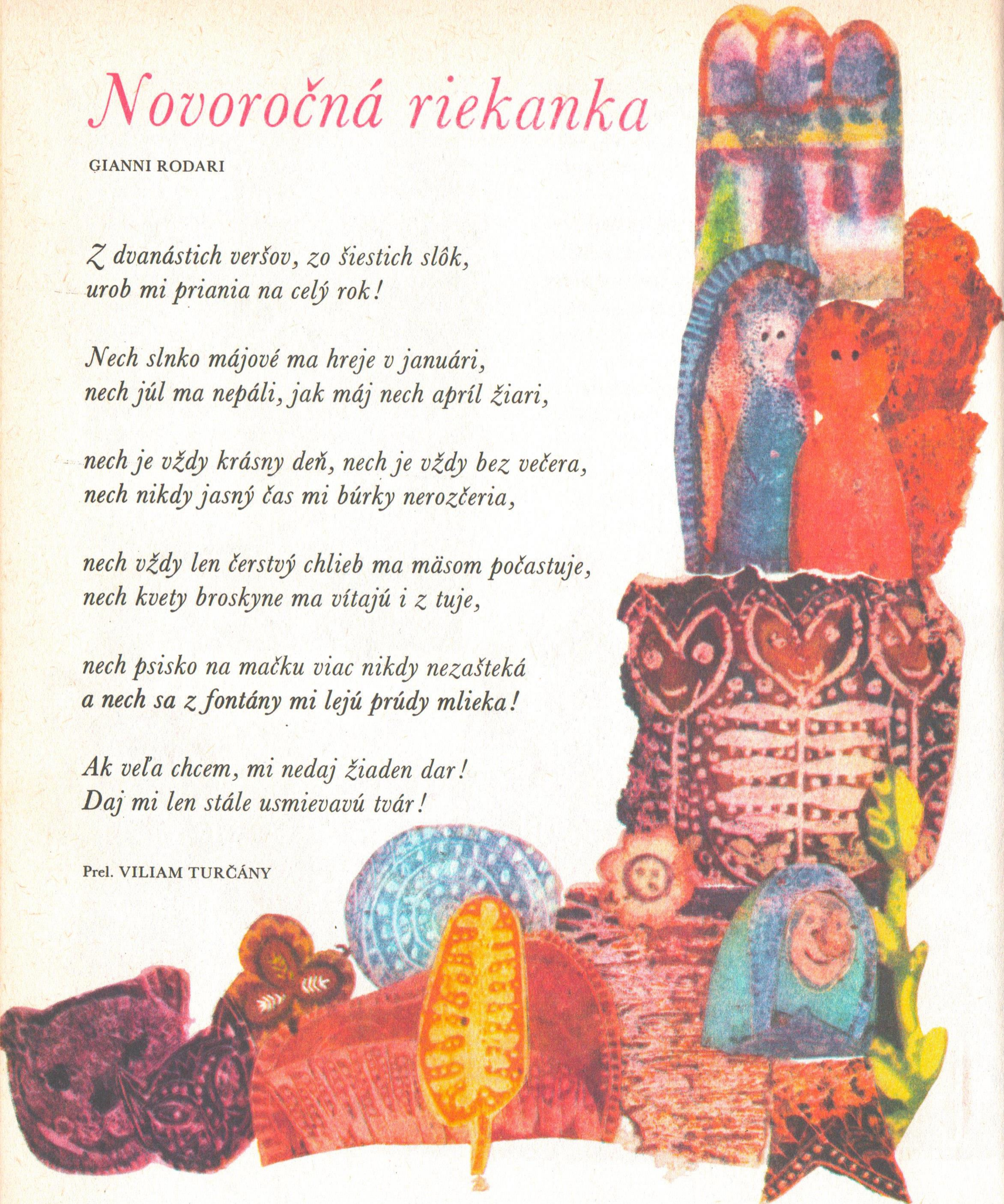
*nech je vždy krásny deň, nech je vždy bez večera,
nech nikdy jasny čas mi búrky nerozčeria,*

*nech vždy len čerstvý chlieb ma mäsom počastuje,
nech kvety broskyne ma vítajú i z tuje,*

*nech psisko na mačku viac nikdy nezašteká
a nech sa z fontány mi lejú prúdy mlieka!*

*Ak veľa chcem, mi nedaj žiaden dar!
Daj mi len stále usmievanú tvár!*

Prel. VILIAM TURČÁNY

Taký čarovný majsterko

ANNA GAELHAAROVÁ

Jedného dňa priniesol otec Mozart domov debnu.
„Čo je to?“ spýtal sa malý Wolfgang.
„Klavír.“
Wolfgang sa neveriacky usmial.
„Neverím. Klavír v debne? To sa predsa nedá.“
Otec odklopil veko a — zjavili sa klávesy a kladivká.
„To je pre mňa?“
Otec prikývol. „Pre teba i pre Nannerl. Na cestu.“
„Na akú cestu? My cestujeme? Nannerl, my cestujeme!
Kam budeme cestovať?“
Deti sa radovali.
„Do Viedne. Budete tam koncertovať.“
„Cisárovnej?“
„Prečo nie? Hrať panstvu, to je najvyššia pocta, aká sa môže
dostať umelcovi,“ povedal otec.

Matka naňho hľadela zboka. Vedela: otec Mozart nenávidí
poklonkovanie pred vrchnosťou. Napriek tomu poslúcha
zámockého pána v Salzburgu, lebo bol jeho dvorným
skladateľom a huslistom. Dal sa od neho ponížovať ako ten
najposlednejší sluha v dome alebo stajni, pretože sa obával
moci kniežaťa a biedy, do ktorej ho mohol uvrhnúť.

„Viem, prečo cestujeme k cisárovnej,“ šepkala Marianna
Wolfgangovi do ucha. „Lebo veľká Mária Terézia ešte nikdy
nevidela takého malého umelca a skladateľa, ako si ty. Ona ťa
urobí slávnym po celom svete. Uvidíš.“

Veverica a vlk

L. N. TOLSTOJ

Skákala veverica z konára na
konár, až spadla rovno na driemajú-
ceho vlka.

Vlk vyskočil a chcel ju zjesť.

„Prosím ťa, vlčko,“ zaprosila ve-
verica, „pusť ma.“

„Dobre,“ povedal vlk. „Pustím
ťa. Ale ty mi zato musíš prezradiť,
prečo ste vy veverice také veselé.
Mne je ustavične otupno, a vy,
kedykoľvek sa na vás pozriem, nepre-
stajne tam hore vystrádate.“

„Najskôr ma pusť,“ odvetila vlkovi
veverica, „potom ti to poviem.“

Len čo ju vlk pustil, vybehla na
strom a odtiaľ volá:

„Preto ti je otupno, lebo si zlý.
Zlošť ti srdce zožiera. My sme zas
veselé, pretože sme dobré, nikomu
nič zlé nerobíme.“

Prel. M. NOCIAR

Vlčí mak

LADISLAV KUČHTA

Našiel som dva vlčie maky. Jeden rozkvitnutý, druhý ešte len v púčiku.

Keď som z rozkvitnutého odštipol lupene, zostala mi v ruke čiernovlasá hlávka. Z púčika som vylúpol krehké,

dokrčené ohnivočervené šatočky. Potom som pristokol hlávku k sukničkám a v rukách mi zažiarila usmieva-
vá Červená čiapočka. Celkom ako živá.

Iba vlka nikde. Kdesi sa skryl. Možno si myslel, že som poľovník. Zaiste bol ranený, lebo v poli bolo plno vlčích makov. A vraj kde jeho krv kvapne, tam vyrastie krvavočervený vlčí mak.

Wolfgang striasol sestrinu ruku. Páčil sa mu cestovný klavírik. Brnkal po ňom prstami.

A zatiaľ čo si otec šiel vypožičať na cestu peniaze, začala mamka Mozartová pripravovať šatstvo pre obe deti.

Cisárska Viedeň bola veľké mesto. S pestrým prístavom a vysokým domom. S nádhernými obchodmi, kaviarňami a stánkami s limonádou. S veľkolepými kniežacími palácami a sivými úzkymi ulicami mešťanov.

Wolfgang a Marianna žasli. Mali však málo času pobehovať a dívať sa. Museli cvičiť a koncertovať.

Čoskoro dostal otec Mozart vytúžené pozvanie na koncert do zámku.

Wolfgang si obliekol modrý kabátik a topánky so sponami. Dlhé plavé vlasy mu sestra zviazala vzadu mašľou. Tak ako to nosil otec.

Len čo sa v zámku náležito poklonili cisárovnjej a cisárovi, princom a princeznám, smeli začať.

Marianna zahrala dobre. Jej ťažký koncert odmenili potleskom.

Ale s najväčším napätím predsa len pozorovali malého Wolfganga, ktorého zdvihol na stoličku otec.

Cisárovná počúvala udivená a usmievala sa.

„Ty si skutočný muzikant,“ povedal cisár. „A vedel by si tiež hrať, keby si mal prikrytú klaviatúru?“

„Prečo nie?“ odvetil Wolfgang a prestrel si na klaviatúru látku. A potom hral ďalej. Vždy nové variácie: raz ticho, raz hlasno, raz pomaly, raz rýchlo, raz nežne, raz tvrdo, raz ako pochod, raz ako tanec.

Cisárska rodina tleskala.

„Taký čarovný majsterko,“ chválili ho.

Cisárovná prikázala potom princeznám Karolíne a Márii Antoinette, aby poukazovali mladým umelcom zámok.

Wolfgang žiaril, až kým nespadol na lesklých parketách na nos.

Statočne však zatajil bolesť a pokúsil sa usmiať na Máriu Antoinettu, ktorá mu pomáhala vstať.

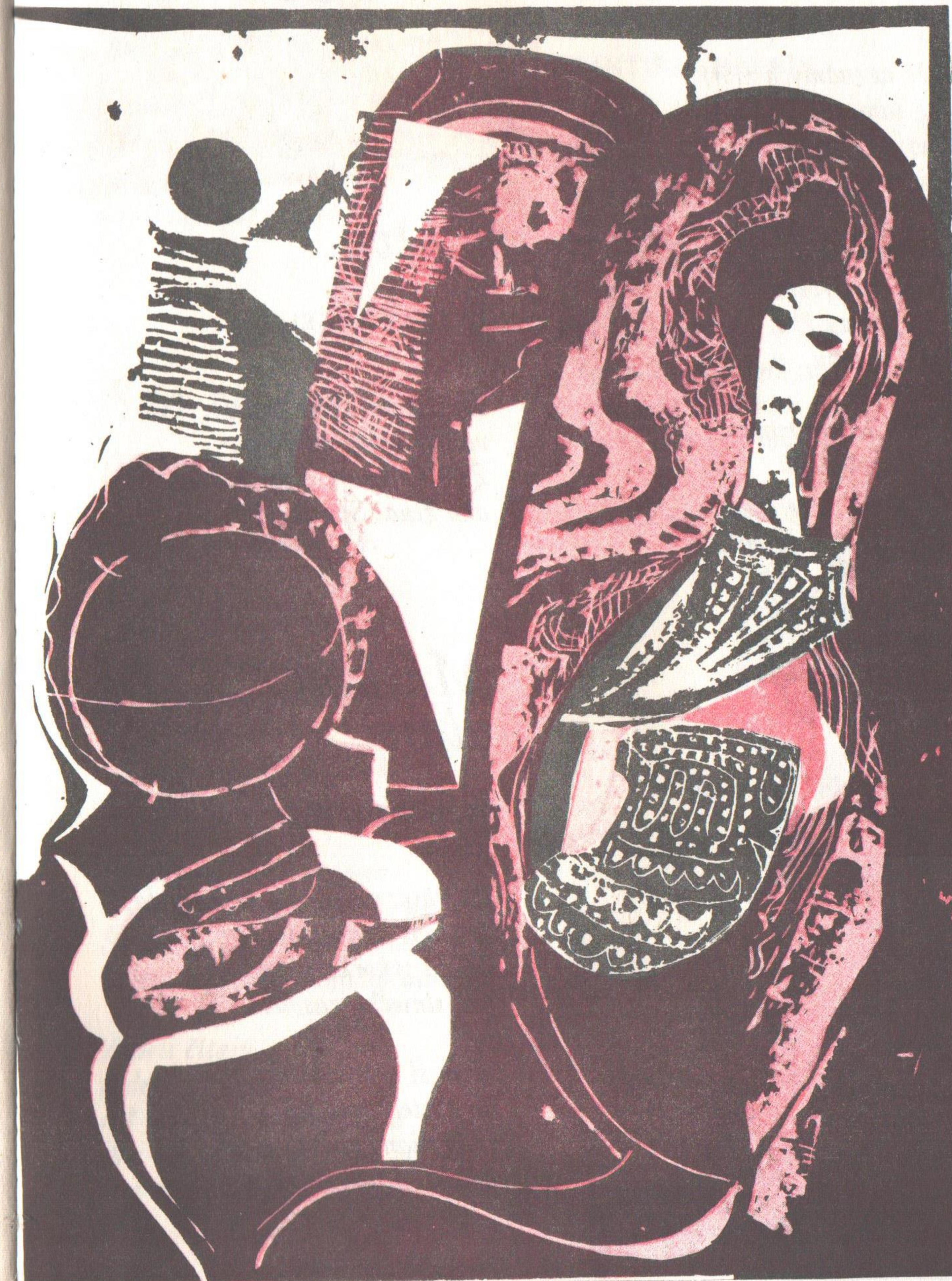
„Vy ste dobrá. Vás si vezmem za ženu,“ povedal jej a chytil ju pevne za ruku.

Princezné sa chichotali. Z oboch detí mali nevýslovnú radosť. No len čo zaznel gong, pozývajúci k jedlu, zmizli.

Lokaj s ľahostajnou tvárou odviezol Wolfganga a Marianu k ich otcovi a potom ku stolu pre sluhov.

Wolfgang sa žalostne rozplakal a vôbec nevedel pochopiť, prečo musí jesť v tejto pochmúrnej, stiesnenej miestnosti, keď ešte pred chvíľou hral v utešenej palote, trblietajúcej sa svetlom tisícok sviečok.

Prel. A. KOVALOVÁ

Prsty našej Alice

PAVOL ŠTEFÁNIK

*Chodia si piati chlapíci
každú rano v rajnici.
Je to tak, je to tak,
nezmeškajú nikdy vlak.*

*Každý si pekne zamieri
k najlepšej buchte v tanieri.
Je to tak, je to tak,
vyzerajú ako drak.*

*Keď mamka povie: „Vezmi si!“
ponáhľajú sa do misy.
Je to tak, je to tak,
spiatky idú ako rak.*

*Tí podarení chlapíci
patria vraj našej Alici.
Je to tak, je to tak,
nepridal som ani mak.*

Slniečko, ty svieť mi!

Lodka pre všetky moria

AUREL ČOKANU

Do neznámych morí,
až tam v sveta kraj,
moje pestré loďky,
vietor, unášaj...

Červenému moru
pošlem červenú.
A žltému žltú
ako ozvenu.

Do Bieleho mora
pošlem belavú.
Čo však so zelenou?
Kam tú? K priplavu!

Tú zelenú nech mi
more prepáči.
A čo čierna? Čierna
sa mi nepáči.

Za tých, čo vždy v lete
o kus podrastú,
tebe, Čierne more,
pošlem modrastú.

Vlast'

M. VAJNILAJTIS

Zaspievala žlna
pieseň hlasitú.
Lúka kvetov plná
voní od svitu.

Slniečko, ty svieť mi
dlho do leta,
nech všetkými kvetmi
vlast' je odetá.

Ja si zvýsknem: uhú!
K briezke skloním tvár.
Namalujem dúhu,
rodnú zem a jar.

Žatva

CVETAN ANGELOV

Do žerava slnce praží,
vážka krúži odvážne.
Žltý kombajn v zrelej raži
ako žlna. Spieva, žne.

Matkine dlane

GRIGORE VIERU

List hrozna je rád, keď zbadá,
že skryl strapec dozretý.
Malá sýkorka je rada,
keď slniečko zasvieti.

Kým si deti sniček sladký
do postelí natkajú,
rady dlane každej matky
detské hlávky hladkajú.

Prel. JÁN TURAN

Anička Spievanička

ALLA ACHUNDOVOVÁ

Na svete žije dievčatko,
krásne a dobre mu je.
Spieva si ako vtáčatko,
spieva a prespevuje.

A preto, že je veselé,
veľmi rád každý má ju.
Aničkou Spievaničkou
dievčinku nazývajú.

Kto sa čo naučí

VALENTIN BERESTOK

Čo najprv naučí sa vták?
Z výšky lietať.
Čo sa najprv mačka naučí?
Myšky chytať.
Čo najprv naučí sa žiak?
Z knižky čítať.

Holúša sa stane vtákom,
Takým ako všetky vtáky na svete.
Šteniatko sa stane mačkou,
takou, ako všetky mačky na svete.

A deti čítajú
a deti snívajú,
nič nechýba im ku šťastiu.
Ale ich otcovia a mamy nevedia,
čím budú, keď raz vyrastú.

Prel. JÁN TURAN

Lopta

LUDWIK JERZY KERN

Keď lopta ide vyskočiť z kože,
tak skáče
a skáče
a skáče
a skáče
a skáče
a skáče
a skáče
a skáče
a skáče,
chcela by prestať, ale či môže?

Prel. ŠTEFAN MORAVČÍK

Pesnička

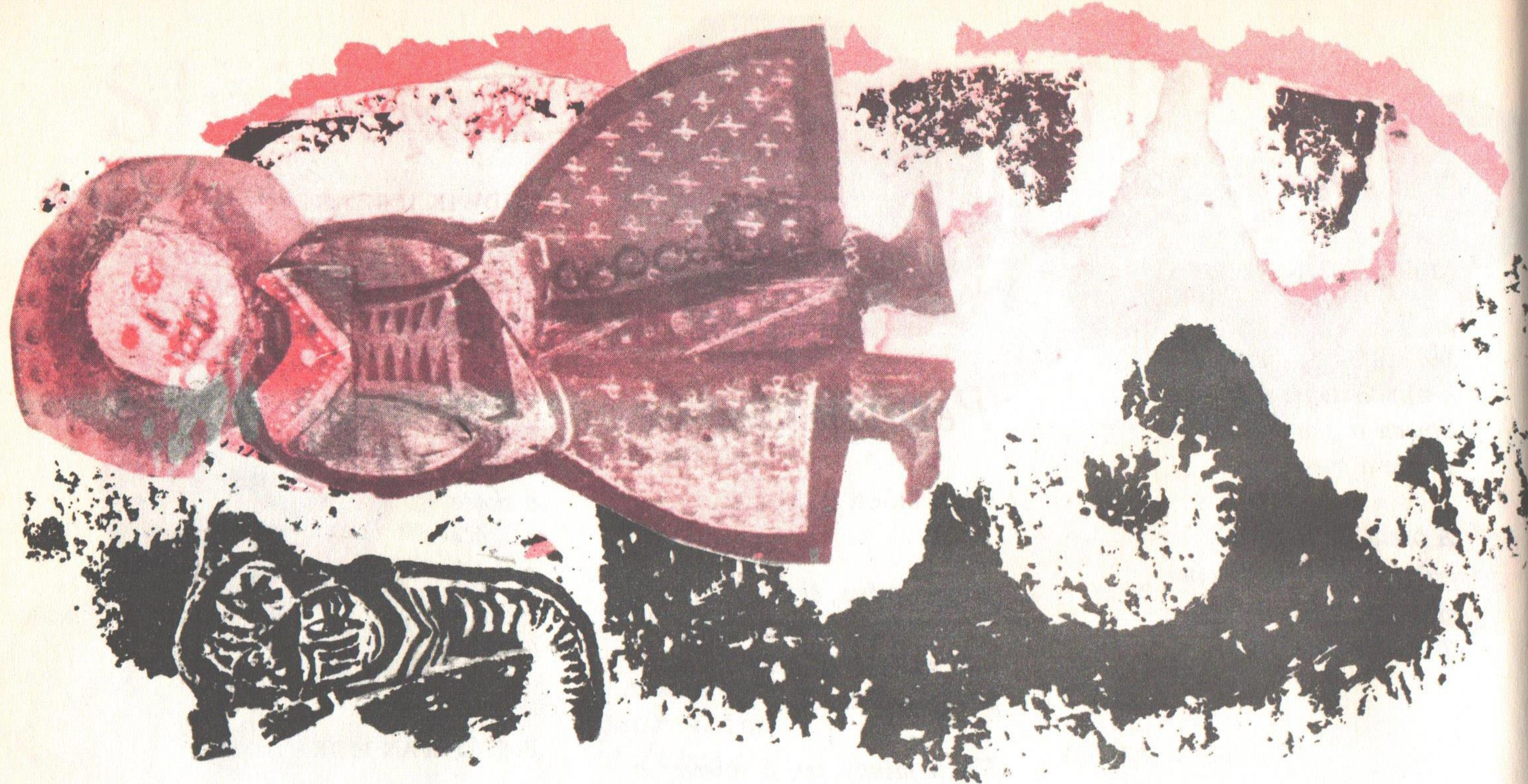
FRANTIŠEK HRUBÍN

Tráva, tráva, či si sladká!
Pre húsatka, pre kozliatka,
a čo medu do včelína
prichystala datelina!

Kto je mladý, ten si spieva,
a komu sa pripozdieva,
pridaj sa k tej piesni tiež,
potom s nami omladneš!

Prel. MILAN RÚFUS

O tej jedovitej a o starčekoch

VLADO BEDNAR

Kde bolo, tam bolo, bola raz jedna krajina, pravdaže, rozprávková, lebo tam žila istá ježibaba. Taká obyčajná ježibaba, všedná. Gamba odutá, hlava guľatá, oči hrozné...

Že bývala v medovníkovej chalúpke, to už dá rozum. Jaj, možno si poviete vy maškrtní, to by tak bolo bývať v medovníkovom domčeku! A slinky sa vám zbiehajú. No to nie je len tak a veru jej niet čo závidieť.

Len si to predstavte. Idú decká z dediny na školský výlet alebo liečivé byliny zbierať, zabľúdia až sem a nijaký dozor ich neudrží. Liepajú sa na strechu, medovníkové škridlý stfňajú a pchajú sa nimi, až im za ušami puká.

A večer po výlete len jojkajú, že ich bolia bruchá. Kto je za to zodpovedný? Ďakujem pekne za taký výlet!

Alebo príde dážď, sneh, vetrisko severák od Choča zaduje. Cukrové téhly sa drobia, komín z marcipánu sa rozpadá, dvere z karamelu nepriliehajú.

Nie, nie je to radosť bývať v medovníkovom domčeku a ježibabe netreba závidieť tú trošku sladkostí. Večne musí cesto miesiť, šľahačku šľahať a v peci dobroty vypekať, aby nimi zalátala aspoň tie najväčšie diery v chalupe. Nečudujte sa jej, že sa durdí a frfle:

„Ježibaba jedna guľatohlavá, na všetko sama nestačíš! Keby si tak mala nejakého ježideda, aby ti pomohol aspoň pri veľkom upratovaní!“

Nakfmla svojho Gaštana gaštanovým pyrém, vysadla na neho a vydala sa hľadať nejakého šikovného k sebe. Najprv stretla starčeka, takého bludára, no ten s ňou nechcel mať nič. Že on je človek bludný, neposedný, stále sa musí kdesi tárať. Ale nech zájde za jeho bratom, ten si ju vypočuje.

A veru druhý starček bol onakvý, pokojný. Ležal si v tóni a ušľachtilo uvažoval. Chutili mu ježibabine koláče i jej ponuka. No len čo sa dupočul, koľko roboty ho čaká, preľakol sa, lebo bol lenivý. Vyhovoril sa a potom jej aspoň smer ukázal k tretiemu starčekovi, čo býval na Muránskej slanine, vlastne planine.

Ten sa ježibabe najväčšmi páčil. Zaraz ho brala k sebe do chalupy bývať. Až doma však zistila, že je on veru hlavatý a zanovitý, rovnako ako ona guľatohlavý.

„Tuto dáme krémeš a tuto piroh,“ diriguje ho hneď zarána.

„A veru nie! Tuto bude piroh a hentam krémeš!“ odporuje starček.

A tak jeden čihí, druhý hota. Veru sa aj pohádali a hádajú sa možno podnes, tak sa im to oboj zapáčilo. Aspoň majú na staré kolená s kým slovo prehodiť. Lepší hlavatý ako nijaký, nevie si ho vynachváliť ježibaba a dobrácky sa naň usmieva.

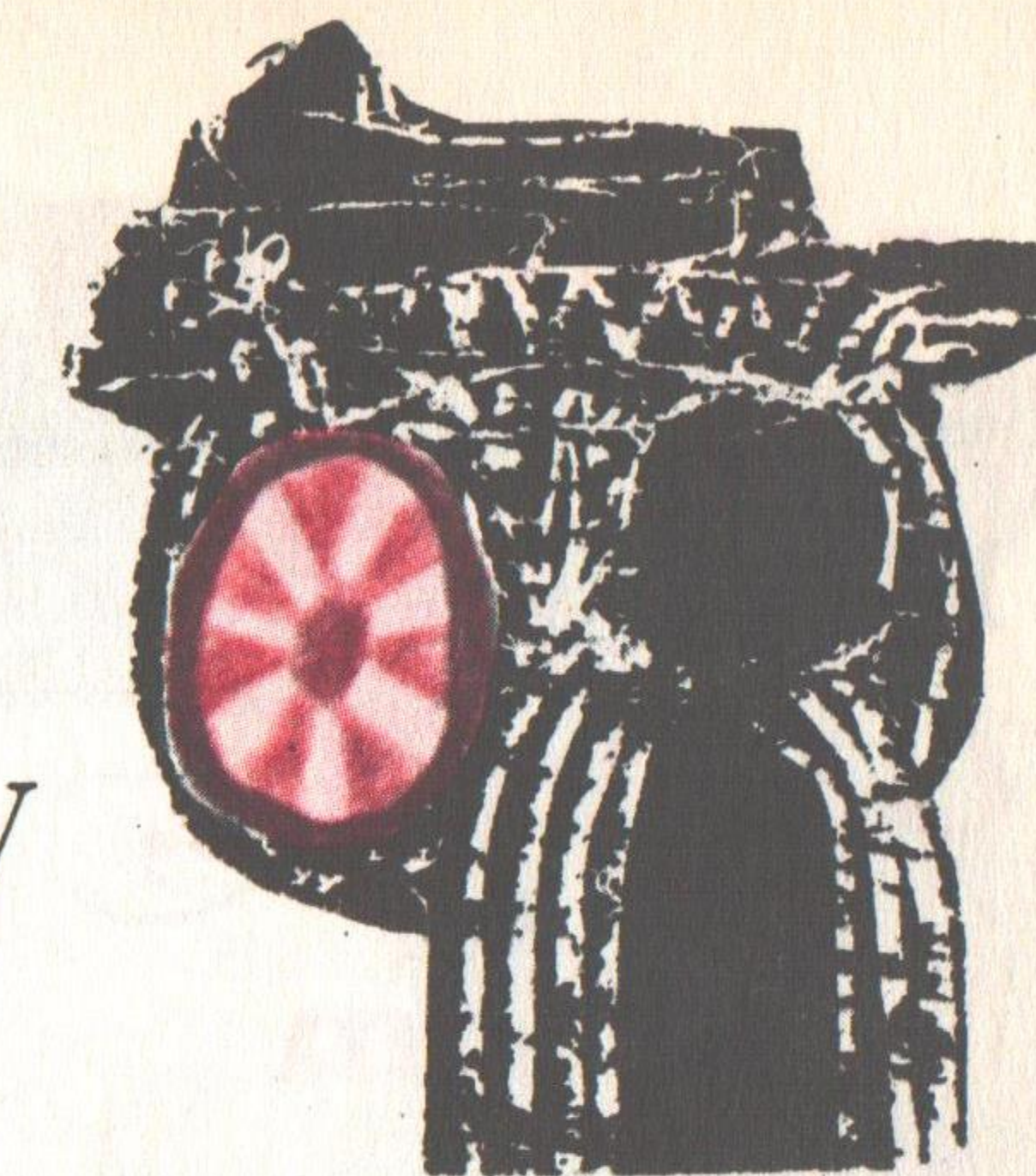
A že ju všetci radi mali, nazvali po nej aj jeden kvet — ježibaba guľatohlavá. Pravdaže, je to tá mohutná ostnatá bylina, ako sa na ježibabu patrí, čo rastie v krovinách, priekopách, na pustých miestach a rúbaniskách. A starčekovia? Po tých tiež nazvali rastliny. Jeden sa volá bludný, ten lenivý tónomilný a ten hádavý hlavatý.

Ak ich niekedy zazriete, pozdravujte ich odo mňa.

Prvé veľké preteky

JÚLIA MIKUŠOVÁ

Na vojnovej nohe stál so všetkými a s každým: s domovníkom, holičom, zubnou kefkou, mydlom, vodou. Útlak dospelých mu pomáhala znášať jedine túžba — mať motoriku.

Jedného dňa ju dovliekol. Doslova. Ani stáť nemohla, pretože jej chýbala opierka.

S pocitom víťaza zastal uprostred dvora. Deti ho privítali revom, ktorý by slúžil ku cti aj náčelníkovi Papuáncov. A, pravdaže, začali mu hneď radiť, ako ju opraviť. Lenže Milanovi bolo všetko jasné: Po prvé, musí motoriku rozobrať a opraviť. Po druhé, musí motoriku rozobrať a zlepšiť. Po tretie, musí motoriku rozobrať a prerobiť.

Keď Milan zničil všetky uteráky, na jeho veľkú radosť a veľký žiaľ nájomníkov motorika ožila.

Pravda, vynorili sa ťažkosti. Čoraz častejšie prichádzal k otcovi so žiadosťou o vreckové. Zdôvodnenie: to treba kúpiť, to treba zohnať. Keď sa už otcove fondy a trpezlivosť vyčerpali, prišiel na rad výmenný obchod. Milan „čenčoval“, čo sa len dalo, aj čo sa nedalo. Od otca neraz za takýto obchod dostal výprask, ale ani to ho nevedelo odradiť od ďalších opravárskych a zlepšovateľských prác.

Medzitým zaklopal na dvere začiatok školského roka. A s ním i podmienka: stretať sa s plechovým tátošom možno iba za cenu lepších známok. A čuduj sa, svete — aj keď nie je najlepším žiakom, v každom prípade patrí k tej lepšej polovici. A tak sa zdá, že tie svoje prvé veľké preteky nakoniec aj vyhrá.

PODIVUHODNÉ PRÍBEHY ADAMA BREZULU

Príbeh piaty

O píšťalke, čo vlkom počarila

Tento príbeh sa mi stal na severnej strane Polonín, keď som sa túlal v Haliči.

Vtedy som vďačil za svoj život píšťalke, na ktorej som sa naučil ešte od môjho starého otca majstrovsky preberať. Píšťalka mi krátila chvíle samoty, skracovala mi ďaleké cesty, ale teraz mi pomohla v oveľa ošemetnejšej situácii.

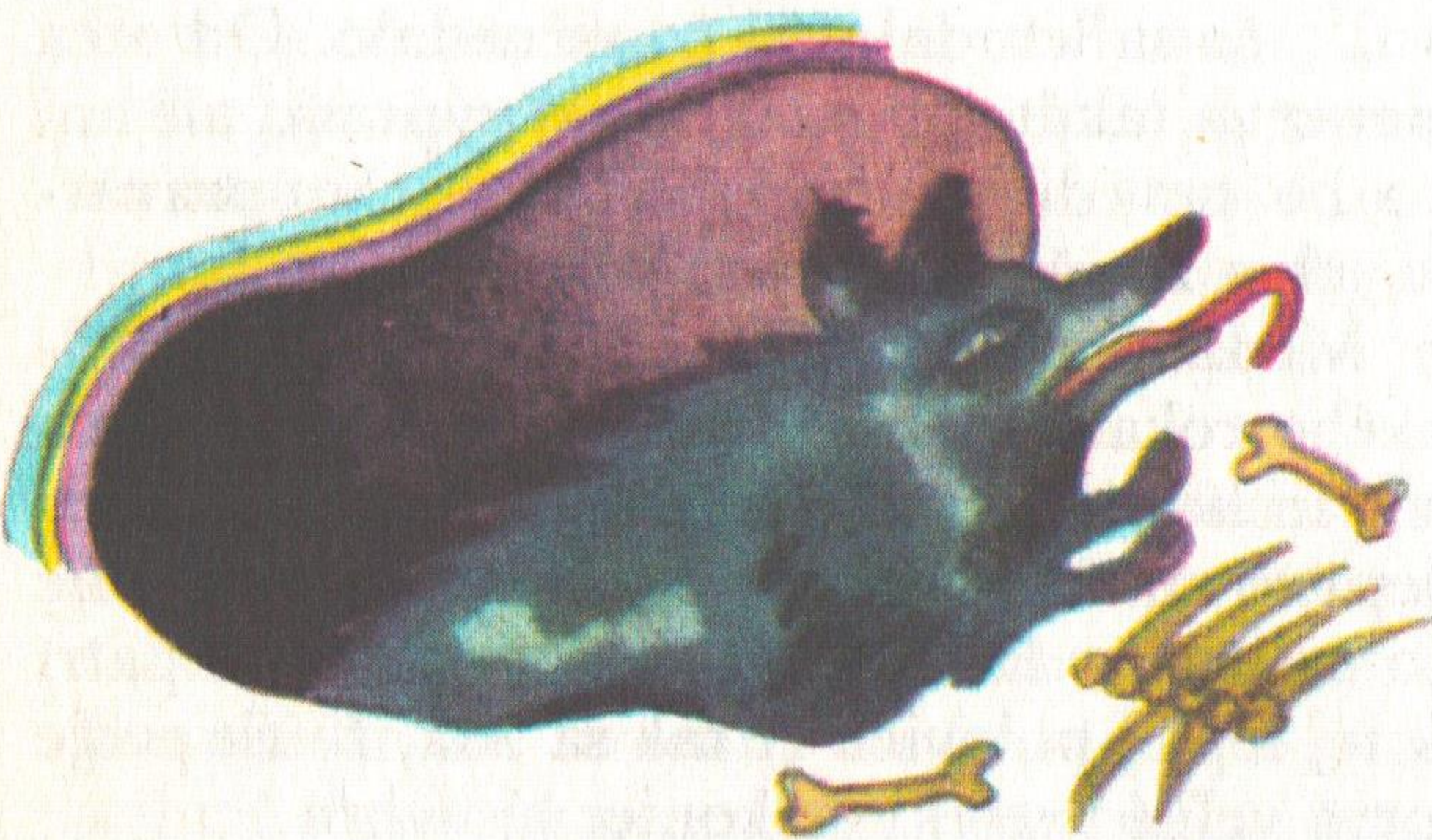
Šiel som horou, bezstarostne som si pohvizdoval, iba keď zastanem pred veľkou skalou. Ani nie natoľko vysokou ako širokou. A pod skalou diera. Hneď som videl, že ju dajaký zver vyhrabal. A veru dobre som hádal, lebo odrazu vám z diery zasvieti dvoje očí. Žiaria ako uhlíky. A za tými dvoma ešte dva razy dvoje očí.

A už sú mláďatá von z diery.

Vlčence.

Pod ty, Adamko, čo najrýchlejšie z tohto miesta, myslím si. Príbehne vlčica a tá, keď má mladé, je nebezpečná!

Nestačil som sa obrátiť, vlčica mi je za päťami. Chytila zajačika a nesie ho mláďatám do brloha.

Odrazu mi len zacvakajú za chrbtom vlčie tesáky.

Zle je, Adam, zle-nedobre! Dostal si sa do poriadneho klepca!

Ale nešťastie ešte nebolo dovŕšené. Za vlčicou pribehol starý vlk, aj on niesol v papuli poriadny kus mäsa. Možno strhol srnu, alebo čosi také.

Vara mi vám vyskočila na čelo. Ba čo na čelo, obliala ma po celom tele. Vlkovi sa ťažko ubrániť, je vrtký a pohyblivý, nevieš, z ktorého boku zaútočí.

Vlčica i vlk položili korist' a ceria na mňa tesáky. A zlostne vrčia. Len skočiť a skočiť. Vlčica podišla medzi mňa a mladé, vlk mi ostal za chrbtom. Už som sa vám ja lúčil s týmto pekným svetom, iba keď mi príde na um spásna myšlienka. V tej chvíli som však ešte nevedel, že bude spásna.

Vytiahnem píšťalku a začnem na nej preberať. Hrám, vyhrávam a jedným očkom pozerám, čo na to vlci. Vymýšľam tie najutešnejšie melódie, aké môžu človeku zísť na um v takej tvrdzi. A div divúci, vlk s vlčicou prestávajú ceriť tesáky, prestávajú výstražne vrčať — a počúvajú. Ba aj vlčence zabudli, že sú lačné. Aj ony hľadajú na mňa tými žeravými očkami a počúvajú zvuky píšťalky. O chvíľu si vlčica sadla a začala zavýjať, akoby mi chcela vo vyhrávaní pomáhať. A k vlčici sa tenkými hláskami pridali aj vlčence. Len vlk nemo počúval. Jeho muzika najmenej vzrušila.

No už je lepšie, ako bolo pred chvíľou, vravím si v duchu. Ale aj tak som sa ešte nedostal zo šlamastiky. Dokedyže budem takto vyhrávať? Vari do noci, alebo do rána? Alebo aj zajtra celý deň? Čo bude so mnou, keď prestanem písať?

Ej, musím sa ja dajako od vlkov oslobodiť! Ale ako?

Odrazu jedno vlča podišlo ku mne a ovoňalo mi krpec. Vlčica výstražne zavrčala — a vlča hneď bolo na svojom mieste. To veru nebolo dobré znamenie.

Začnem vám ja pomaly ustupovať a ešte usilovnejšie preberám na píšťalke. A ako spätkujem, vlci za mnou. Kúsok za kúskom. Musím si dávať dobrý pozor, aby som päťou o dačo nezakopol a neprekoprol sa, lebo píšťalka mi vyfrkne z rúk a vlci sa vrhnú na mňa, neboráka.

Hrám, preberám a opatrne ustupujem. V duchu sa nádejam, že vlci nepôjdu za mnou ďaleko. Tam majú predsa pre mladé žrádlo, naisto sa vrátia.

Lež daromná je moja nádej. Vlci len za mnou a za mnou.

Píšťalka im počarila.

Ale nemôžem ja stále kráčať pospiatky. Tak nikam nezájdem. Nuž som sa rozhodol, že sa obrátim, a nech si šelmy idú za mnou, ak sa im

chce. Bystrejšie vykročím dolu do doliny.

Ako som si premyslel, tak som urobil. Verte, neverte, mráz mi ustavične behal po chrbte, keď som mal vlčiu svorku v päťach. Pot sa mi cícerkom lial z čela. Už som len čakal, kedy pocítim vlčie tesáky na tele. Možno ma chytia za nohu a možno mi vyskočia na plecía a zahryznú sa do krku.

Už som sa vzdal nádeje, že sa ich strasiem. Už som všetky známe melódie neviem koľký raz vypískal. Prsty ma už boleli od preberania a bruška ma páliť od pritláčania na dierky. Aj pery som mal opuchnuté od pískania.

Každú chvíľu sa ukradomky obzerám, či tie vlčie potvory idú za mnou, alebo si to rozmysleli.

Ale nerozmysleli si, idú. Plichtia sa. Vpredu

vlčica, za ňou mladé pekne v zástupe, na samom konci starý vlk.

Iba keď som zišiel na cestu, ktorou furmani drevo zväžajú, čosi sa za mnou začalo robiť. Vlčica tiahlo zavyla, vlk sa jej výstražne ohlásil. Zdalo sa mi, že vlci na chvíľu zastali, akoby nevedeli, či ísť ďalej alebo sa vrátiť. Ani ja neviem, čo spraviť. Čo bude lepšie: písať ďalej alebo prestať. Nepočujú muziku, vrátia sa alebo sa na mňa vrhnú.

Nuž radšej som veru neprestal písať a vlčia svorka sa ďalej brala za mnou. Iba vlčica nepokojne oňuchávala zem, potom zase vtahovala do nozdier povetrie. Zaiste nič podozrivé nezacítala, keď sa nevrátili.

A ja nešťastný len pískam a pískam. Pot ma neprestajne zalieva. Už sa mi košela lepí na telo.

Odrazu pred nami zákruta! A z tej zákruty vám vychádza furmanský voz. Najprv sa ukázali kone, potom voz a na ňom dvaja chlapi. Za prvým vozom druhý. Aj na ňom dvaja furmani.

Už je dobre, som zachránený!

Hrať som neprestal, iba som rýchlejšie vykročil.

Furmanom chvíľu trvalo, kým sa prebrali z údivu nad tým čudným divadlom. A keď sa spamätali, pochytili štipáky, rozbehli sa oproti vlkom. Ale vlci nečakali. Vlčica zlostne zaskučala, starý vlk zabrechal a celá svorka sa zvrtila nazad do hory. Onedlho zmizla v húštine.

V tej chvíli ma pochytila náramná slabosť. Zvalil som sa do trávy ako neživý. Darmo sa ma furmani vypyujú, čo sa mi to prihodilo. Trvalo hodnú chvíľu, kým som im mohol všetko vyrozprávať. Veru sa tí nevedeli vynachudovať. Aj si moju písťalku obzerali, či je len obyčajná alebo dajaká čarovná, aj som im musel na nej zahrať, aby počuli, ako viem preberať. Veru za to, že ma od vlkov oslobodili, som im rád zapískal. A nie jednu pesničku.

(Pokračovanie)

Píše RUDO MORIC
ILUSTRUJE ONDREJ ZIMKA

Túžby chorého dievčatka

MARTA FRATRIČOVÁ

*Povedz mi, lienka, povedz len,
kde je môj sniček, kde môj sen,
keď nechce hladkať hlavičku,
čo bolí, bolí trošičku.*

*Povedz mi, vrabček, povedz rád,
či slniečko je kamarát,
či príde ku mne na chvíľku,
či dá mi zdravia za bylku.*

Ob a sob

DAGMAR
WAGNEROVÁ-
SKAMLOVA

Sibírou tečie rieka Ob.

Za Obom táhá sane sob.

*Má chladné sobie spôsoby —
cencúľom krk si ozdobí.*

Na mňa mráz nejde zo soba.

Som horkokrvná osoba.

*Glóbus má viacej o sopku —
ohnivú moju osôbku.*

Prázdniny, sviatky, soboty.

Na boboch zliezam Boboty.

*Šla by som tam, kde zmŕza Ob,
za sobom vlakom z mesta Čop.*

Neviditeľná bytosť

BLANKA JIRÁSKOVÁ

Žila raz jedna rodina, akých sú tisíce. Pán Kabeláč lúštil krížovky, pani Kabeláčová háčkovala záclony a mladý pán Kabeláč chodil každú sobotu na ryby.

U týchto Kabeláčovcov sa raz v pondelok pri večeri stala záhadná vec. Pani Kabeláčová naložila pánu Kabeláčovi na tanier pätnásť slivkových knedlí a dobre ich posypala tvarohom. A práve vtedy sa tá nezvyčajná vec stala. Skôr ako si pán Kabeláč stihol sadnúť k stolu, jeho vidlička a nôž začali samy jesť. Kabeláčovci na to hľadeli s otvorenými ústami. Z ničoho nič mizla jedna knedľa za druhou. O chvíľu zostal na stole len prázdny tanier. Mladý pán Kabeláč povedal, že sa im najskôr dostala do bytu dajaká hladná neviditeľná bytosť. Asi mal pravdu, lebo v utorok ráno zmizli buchty a večer guláš.

„Nebudeme sa trápiť pre trochu jedla,“ povedala pani Kabeláčová a položila na stôl o jeden tanier viac. Neviditeľná bytosť hneď pochopila, kde je jej miesto pri stole, a usilovne vyprázdňovala svoj tanier.

Na štvrtý deň zazreli Kabeláčovci nad tanierom palec neviditeľnej bytosti. Ďalší deň k nemu pribudol ukazovák a o týždeň kus ruky. O mesiac sa u Kabeláčovcov v byte voľne pohybovali dve ruky až po plecia. Pán Kabeláč s pani Kabeláčovou sa tomu čudovali, lebo niečo podobné jakživ ešte nevideli. No ich syn pokojne povedal:

„Čo sa čudujete, až taká záhada to zas nie je. Potrava, ako je známe, mení sa na mäso, kosti a krv. Neviditeľná bytosť, ktorá sa nám dostala do bytu, prestáva byť po našom jedle neviditeľná. O pár týždňov sa vykŕmi tak, že sa nám ukáže celá.“

Kabeláčovci teda ďalej živili neviditeľnú bytosť. Boli zvedaví, kto to je a ako sa k nim dostala.

Neviditeľnú bytosť bolo stále väčší vidieť. Zjavil sa palec na nohe, onedlho celé chodidlo, potom aj druhé. Obe nohy dorástli až ku kolenám. Chodili si po byte ako doma, ticho a ľahučko. Pani Kabeláčová usúdila, že to musí byť slušná osoba, lebo nedupe ako slon.

Keď neviditeľnej bytosti vyrástli nohy asi päť centimetrov nad kolená, odrazu akoby utal. Čiastočne viditeľná bytosť

Zabili, zabili

EUDOVA

*Zabili, zabili
dvoch chlapcov bez viny,
jeden bol Kapusta
a druhý Ursíny.*

*Kapusta, Kapusta,
čože si pokradol,
že ta poviažali
do hrubých povrazov?*

*Veď som neukradol
iba jeden kotál,
už ma idú vešať
na bystrický chotár.*

*Na bystrický chotár,
za jakubskú vodu,
už mi zaväzujú
tú moju slobodu.*

*Kapusta, Ursíny
boli chlapi silní,
našli sa silnejší,
čo ich obesili.*

Ako nájsť cestu k dedkovi

V. BERESTOV

Deti išli k dedkovi horárovi. Išli a zabúdili. Vtom zbadajú veveričku. Skáče zo stromu na strom, zo stromu na strom. Deti sa jej prihovoria:

Veverička, povedz nám, cestičku ukáž nám po hore smrekovej k horárni dedkovej.

„To je celkom ľahké!“ odpovedá veverička. „Preskočte z tejto jedličky na tamtú a potom na krivú brezu. Z krivej brezy uvidíte velikánsky smrek. A z vrchovca toho smreka už vidieť strechu. To je horáreň. No, čo stojíte? Skáčte!“

„Ďakujeme, veverička,“ vravia deti, „lenže my nevieme skákať po stromoch. Radšej sa spýtame niekoho iného.“

Zazreli zajaca. Zaspievali mu svoju pesničku.

Zajačík, povedz nám, cestičku ukáž nám po hore smrekovej k horárni dedkovej.

„K horárni?“ povedal zajac. „Nič ľahšie. Najprv zacítite vôňu húb, jasné? Potom vôňu zajačej kapusty. Jasné? Potom zacítite líščí brloh. Jasné? Obehnite ho sprava alebo zľava. Jasné? A keď už bude za vami, zacítite zrazu dym. Bežte rovno za

prestala jesť. Pani Kabeláčová piekla kuriatka, ťahala závinu. No neznáma bytosť nezjedla ani kúsok. Celá rodina bola prekvapená a sklamaná. Vari sa tá záhada nikdy nevysvetlí?

Čiastočne viditeľná záhadná bytosť začala chudnúť. Ručičky mala ako paličky, nohy ako drievka. Ticho sedela v kúte. Od slabosti sa už hádam ani hýbať nevládala. Pani Kabeláčová chodila za ňou s tanierom:

„Zajedz si trochu, aspoň lyžičku. Za mňa, za pána Kabeláča a za nášho Mirka...“

Čiastočne viditeľná bytosť vyprskla jedlo na zem. Kabeláčovci boli veľmi smutní a mladý pán sa nakoniec rozhodol zavolať lekára. Sestra v stredisku sa však na neho osopila:

„Ako si to predstavujete? Pán doktor má čo robiť, aby ošetril viditeľné bytosti. Nebude predsa liečiť akési zatúlané nohy a ruky.“

Pani Kabeláčová uvarila neznámej bytosti harmanček. Keby mala hrdlo, dala by jej naň aj obklad. Viac urobiť nemohla. Potom vypla televízor a šla spať. Ako tak ležala a rozmyšľala o trápení so záhadnou chradnúcou bytosťou, svitlo jej v hlave. Rýchlo vyskočila z postele, vzala bielizeň, šaty a podala ich tým vychudnutým ručičkám.

Tušenie pani Kabeláčovej bolo správne. Neznáma bytosť bola hanblivá. Len čo sa obliekla, chuť do jedla sa jej vrátila. Jej nohy a ruky sa znova zaokrúhlili a raz ráno vykukol z výstrihu krk. Od toho dňa si čiastočne viditeľná bytosť začala zahaľovať hlavu. Asi sa nechcela dať okukávať. No inak bola celkom čulá. Pomáhala pani Kabeláčovej háčkovať záclony a utierať riad, a keď bola doma sama, sem-tam i niečo uvarila.

Vo voľných chvíľach počúvala rádio, čítala noviny, dokonca ju zaujímal aj futbal.

Keď sa o niekoľko týždňov vrátil mladý pán Kabeláč domov z práce, už v predsieni počul, že si ktosi púšťa jeho magnetofón. V izbe bol poodťahovaný nábytok a uprostred tancovala utešená dievčina s dlhými zlatými vlasmi. Mladý pán Kabeláč akoby primrzol na prahu. Potom zvolal:

„Čo tu robíte a kto ste, krásna slečna?“

Utešená dievčina vypla magnetofón a vraví:

„Som víla Liduška. Vliezla som vám do kufra, keď ste boli raz v sobotu na rybách. Bola som zvedavá, čo v ňom máte. Vy ste ma však zatvorili a priviezli domov. Keď som sa dostala z kufra von, bola som strašne hladná. My víly sa živíme mesačnými lúčmi a rosou. No vo vašom byte som nenašla ani kúsok lúča, ani hlt rosy. V pondelok večer som už omdlievala od hladu. Preto som sa pustila do slivkových knedlí.“

Víla Liduška sa odrazu rozplakala.

„Ach, keby som bola vedela, že sa po tom jedle moje telo tak zmení, radšej by som bola zomrela od hladu!“

„Neplačte, slečna, prosím vás,“ zľakol sa mladý pán Kabeláč. „Môžem vám nejako pomôcť?“

„Môžete,“ fňukala Liduška. „Odveďte ma nazad k mojim družkám.“

Mladý pán Kabeláč odviezol vílu k rieke.

O chvíľu sa zjavili pri dievčine víly a začali ju obchytávať: „Len sa pozrite,“ posmešne vykrikovali, „ona má kosti. A tie svaly!“

Viditeľná víla Liduška si sadla na peň a zaplakala nad svojím osudom.

O týždeň v sobotu šiel mladý pán Kabeláč zasa na ryby. Sedel pri udici a myslel na Lidušku. Bolo mu za ňou smutno. Nad ránom mu ktosi poklepal po pleci.

„Pán Kabeláč!“

Mladý pán Kabeláč sa obrátil a zmeravel: Liduška bola bledá, chudá a smutná. Pán Kabeláč sa zhrozil.

„Čo sa vám stalo, Liduška?“

Víla Liduška sa rozplakala.

„Ach, pán Kabeláč, vy neviete, ako sa mi zle vodí. Je mi smutno. Už nedokážem byť vílou. Keby ste vedeli, aká je to nuda. Ani len záclony nemôžem háčkovať!“

Pán Kabeláč pohladil Lidušku po vlasoch:

„No tak, Liduška, neplačte! Nikto vás predsa nenúti byť vílou. Keď vás to neteší, môžete sa vrátiť k nám. Veď aj nám sa za vami cnie. Taká dobrá a usilovná víla sa ani medzi ľuďmi nestratí.“

A víla Liduška sa nestratila. Možno ju aj vy, deti, niekedy stretnete.

Prel. K. ŠTVRTECKÁ

vôňou dymu, nikde neodbočte. To si dedko horár varí kávu.“

„Ďakujeme, zajačík,“ vravia deti. „Lenže my nemáme taký dobrý nos ako ty. Musíme sa spýtať niekoho iného.“

Na kvietku sedí včela. Deti sa jej prihovárajú:

Včelička, povedz nám, cestičku ukáž nám po hore smrekovej k horárni dedkovej.

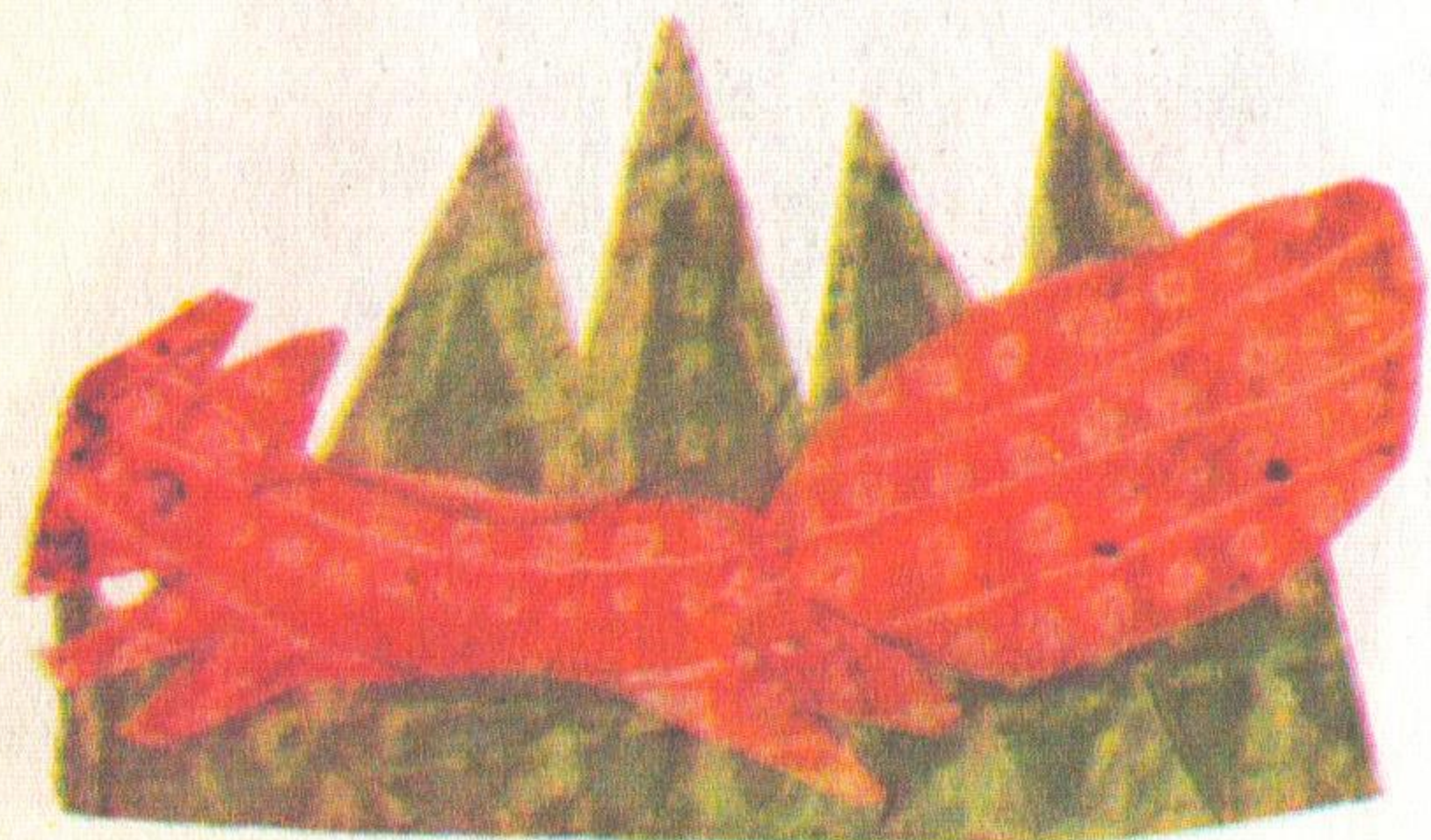

„Ž-ž-ž-ž-ž,“ povedala včela. „Ukážžžžem... Hľadte, kade poleťím, a vy bežte za mnou. Zazriete veľa mojich sestier. Kade ony, tade aj vy. Nosíme med do dedkovho včelína. Tak do videnia! Úžžžžžasne sa ponáhľam, žžžžž...“

A uletela. Deti sa jej nestihli ani poďakovať.

Pobrali sa, kade leteli včely, a čoskoro našli horáreň. To bolo radosti! A potom ich dedko pohostil kávu a medom.

Prel. MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

Tajuplný Molpír

Rozprávanie o Slovensku v časoch, v ktorých sa obyvatelia našej krajiny zoznámili s novým kovom, železom, by sme mohli začať ako rozprávku.

Kde bolo, tam bolo...

Žil raz jeden kráľ a tomu kráľovi patrilo veľikánske hradisko, ktoré bolo také veľké, že ho možno nazývať aj hradným mestom. Kráľ bol bohatý a mocný, na jediné slovíčko ho museli poslúchať tisíce ľudí, nech by im bol rozkázal čokoľvek. Bol také bohatý, že na svoj dvor mohol dopravovať najkrajšie poklady z ďalekých krajín. Ale ten kráľ bol zlý, ukrutný a nemilosrdný, nešetril prácu svojich poddaných a nešetril ani ich životy. Dával vraždiť mužov, ženy, dievčatá, ba aj celkom maličké deti.

Dlho trápil svojich poddaných, ale napokon prišiel hrdina, ktorý strašného kráľa premohol a jeho dúpá, čo ako bolo obrovské, rozváľal.

Kvety, tráva, stromy čoskoro zakryli celý hrad. A rástli a rástli a rastú podnes. A budú rásť dovtedy, pokým nepríde človek, ktorý sa odváži zo zrúcanín sňať kliatbu.

A teraz treba rýchlo zacengať na rozprávkový zvonec, pretože archeológ, čo hradisko odklial, by nás za podobné rozprávky poriadne vykřstil. A možno ani nie, pretože mnohé z toho, čo sme si v našej rozprávke povedali, sa totiž skutočne zhoduje s pravdou. Mesto zlého kráľa odkryli archeológovia neďaleko Trnavy,

Na črepe rozbitej nádoby, ktorá sa našla v jednej z bratislavských mohýl, je vyobrazená časť pohrebného obradu zo staršej doby železnej: na obrázkoch je čarodejnicky tanec, preteky v zápase, preteky jazdcov a obetné zviera.

v tesnej blízkosti Smolenického zámku, na kopci, ktorý sa volá Malá Lateršarna, ale častejšie sa prezýva tajuplným menom — Molpír.

Ludožrúti v Smoleniciach

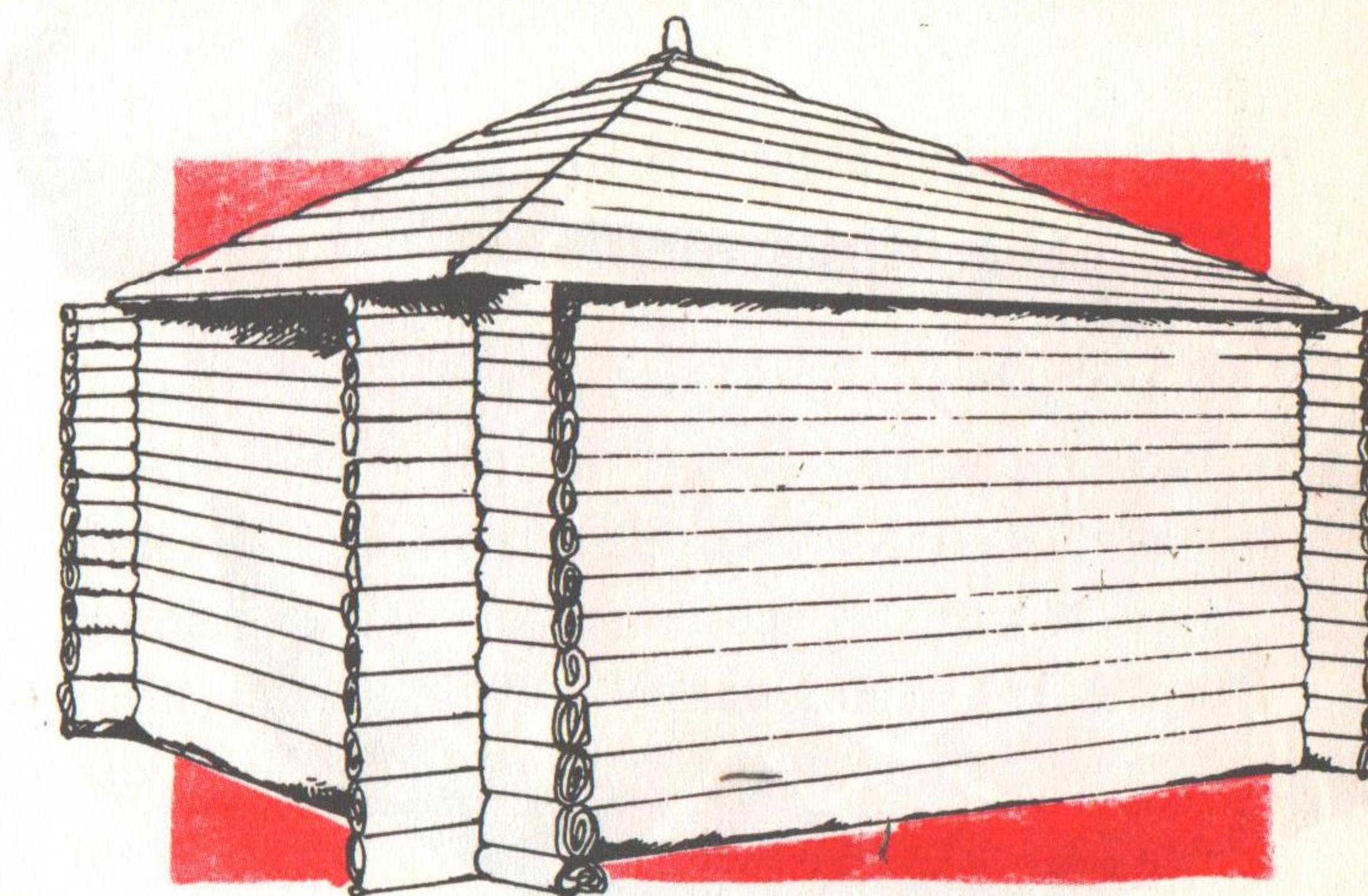
Pri archeologických výkopoch na Molpíre, ktoré trvali niekoľko rokov, odkryli obrovské hradisko, múrmi a veľmi rozdelené do troch častí, nádvorí. Na najvyššom nádvorí stál kamenný palác. Palác sme v rozprávke pririekli kráľovi a možno sme sa veľmi nemýlili. Kráľovskú hrobku archeológovia nevykopali, ale také hradisko muselo mať vládcu, a ak si mohol dať vystavať veľikánsky murovaný dom, bol to mocný a veľký vládca. Okolo paláca sa rozprestieralo celé mesto menších domcov. V ich troskách našli archeológovia hotové poklady.

Vo viacerých domcoch ležali ľudské kostry. V troskách paláca bola zasypaná kostra osemnásťročného dievčaťa. Vedci si najprv mysleli, že ich tam zavraždili a nepochovaných nechali ležať neznámi nepriatelia, ktorí hradisko dobyli, strašne spustošili (archeológovia, všade nachádzali stopy po veľkom požiari) a obyvateľov pozabíjali. Ako však boli prekvapení, keď zistili, že kostry nie sú celé! Niektoré časti chýbali! Od tela boli oddelené ostrým nožom. Ľudské kosti sa vŕali aj medzi odpadkami, a tak nemohlo byť pochybností: na hradisku bývali ludožrúti...

Kosti sú zvyškami ich strašných hostín!

Mali sme teda právo napísať do rozprávky, že molpírsky kráľ bol krutý a zlý!

Zápas dvoch bojovníkov, tak ako sa zachoval na výzdobe gréckej vázy.

Pre mŕtvych v bratislavských mohylách postavili aj drevený zrub, aby mali po smrti kde bývať. Pozostali ho vybudovali v skutočnej veľkosti, uložili doň spolnotených mŕtvych a dary, ktoré im dali na cestu, a navŕšili naň vysoký kopec hlíny.

Tyranov posledný deň

Nepredstavujme si však molpírskych ludožrútov ako kanibalov z ostrova Robinsona Crusoe! Nejedli ľudí tak, ako my dnes jeme perkelt! Zabíjali a jedli ich pri náboženských obradoch plných temných povier. Možno verili, že ak zjedia srdce zabitého nepriateľa, získajú jeho silu. Nech si však ich ludožrúťstvo akokoľvek vysvetlíme, aj tak je predstava molpírskych hostín strašná. O to strašnejšia, že archeológovia objavili aj svätyňu krutých bohov s posvätným ohniskom, okolo ktorého boli rozhádzané kosti celkom maličkých detí! A tak nám zostáva pohľadať na Molpíre už len rozprávkového hrdinu.

Ani ten nie je celkom vymyslený. Hradisko padlo po strašnom, zúrivom útoku. Útočníci si počínali ako besní, úplne rozmetali masívnu

Obetné nádoby v bratislavských mohylách mali veľmi nezvyčajný tvar.

budovu paláca. Nedovarená strava, ktorej zvyšky sa našli v niektorých domoch, svedčí o tom, že sa prirútili ako búrka, a stopy po požiaroch dokazujú, že sa na dobytom meste kruto vyvršili. Musela to byť veľká nenávisť, ktorá hnala toľkých ľudí do útoku na strmé a vysoké kamenné múry, chránené pevnými kamennými baštami a strieňami. Pri výskume sa však zistila zaujímavá okolnosť. Obrancovia i útočníci bojovali tými istými zbraňami. Hroty šípov, ktoré sa našli pozapichované v hradbách, tak ako ich tam nastrieľali útočníci, sa celkom zhodovali so šípami, ktorými bojovali obrancovia. Na hradisku teda proti sebe bojovali pravdepodobne ľudia jednej krvi, azda aj príslušníci jednej národnosti, možno aj toho istého kmeňa.

Tragické svedectvo bratislavských mohýl

Takých hradísk ako na Molpíre sa na Slovensku, ale aj v Čechách a v okolitých krajinách, odkrylo niekoľko. A všetky ukazujú na veľké rozdiely medzi ľuďmi, na nesmiernu moc a bohatstvo na jednej strane a biedu a bezmocnosť na strane druhej.

V Býčej skale, v jaskyni Moravského krasu, našli sa napríklad zvyšky pohrebu neznámeho vládcu, s ktorým muselo zomrieť vyše 40 ľudí! Pri pohrebných obradoch vraždili mužov a ženy, lebo vtedy sa verilo, že so svojím pánom odídu na druhý svet a budú mu tam slúžiť.

Úžasné svedectvo o živote a najmä o smrti ľudí z tých dôb objavili archeológovia priamo v Bratislave. Sú to pohrebné mohyly roztrúsené po katastri niekdajšej obce Malé Košariská, ale aj na mnohých ďalších vzdialenejších miestach. Bývali to obrovské stavby. Jedna z mohýl bola napríklad taká veľká, že na nej v stredoveku postavili kostol, pokladajúc ju za vršok vytvorený prírodou.

Bratislavské mohyly svedčia o obrovských spoločenských rozdieloch. Pod hrubými násypmi mohýl, ktoré museli vršiť azda aj stovky ľudí, mali bohatí mŕtvi postavené veľké domy, ktoré im pozostali naplnili darmi (napríklad desiatkami nádob s potravou na ďalekú cestu). V jednej z mohýl sa našla rozbitá váza a na nej bol taký pohreb aj vyobrazený. Jeho súčasťou boli preteky, hostina, zápasy, obete zvierat, ale aj živých ľudí.

Čarovný prútik zo železa

Kde sa vlastne vzali vládcovia na jednej strane a na druhej strane ľudia, ktorí im boli

povinní poslúžiť ešte aj vlastným životom?

Odpoveď poznáme. Tým čarovným prútkom, ktorý to spôsobil, bolo železo. Bronzu, o ktorom sme si hovorili minule, bolo primálo na to, aby mohol zmeniť chod celej ľudskej spoločnosti. Bronz má aj veľa nevýhod, je napríklad veľmi krehký, nedá sa kuť. Železo je však materiál, z ktorého sa dajú vyrábať dokonalé nástroje a dokonalé zbrane. Ten, kto bol dosť bohatý, silný alebo šikovný, aby sa takých nástrojov a zbraní vedel zmocniť, kúpiť si ich alebo ich vyrobiť, ten sa stal pánom. Bol silnejší ako ľudia okolo neho, mocnejší i bohatší. Železa sa zo zeme podarilo za pomerne krátky čas vydolovať oveľa viac ako bronzu, ale spočiatku ani železa nebolo dosť pre všetkých. Preto vznikla tá priepasť medzi tými, čo všetko mali, a medzi tými, čo zostali chudobní. Železo navyše znamenalo dokonalú

zbraň, aj preto mohli byť nové vojny a nové lúpeže. Víťazi sa z nich vracali s bohatou korisťou a s množstvom zajatcov, z ktorých si urobili bezprávných otrokov.

Ale nehovorme o železe ako o prekliatí. Železo znamenalo požehnanie. Železo človeku umožnilo, aby ľahšie rúbal stromy, doloval rudu, lámal kameň. Vďaka železu vyrástli na Slovensku a v iných krajinách veľké hradiská-mestá (a neboli to vždy len hniezda ľudozrútov). Lepšie obrozená zem vydala bohatšiu úrodu, remeselníci pomocou dokonalejších nástrojov vyrábali kvalitnejšie a krajšie výrobky. Preto treba, aby sme si o železe povedali viacej.

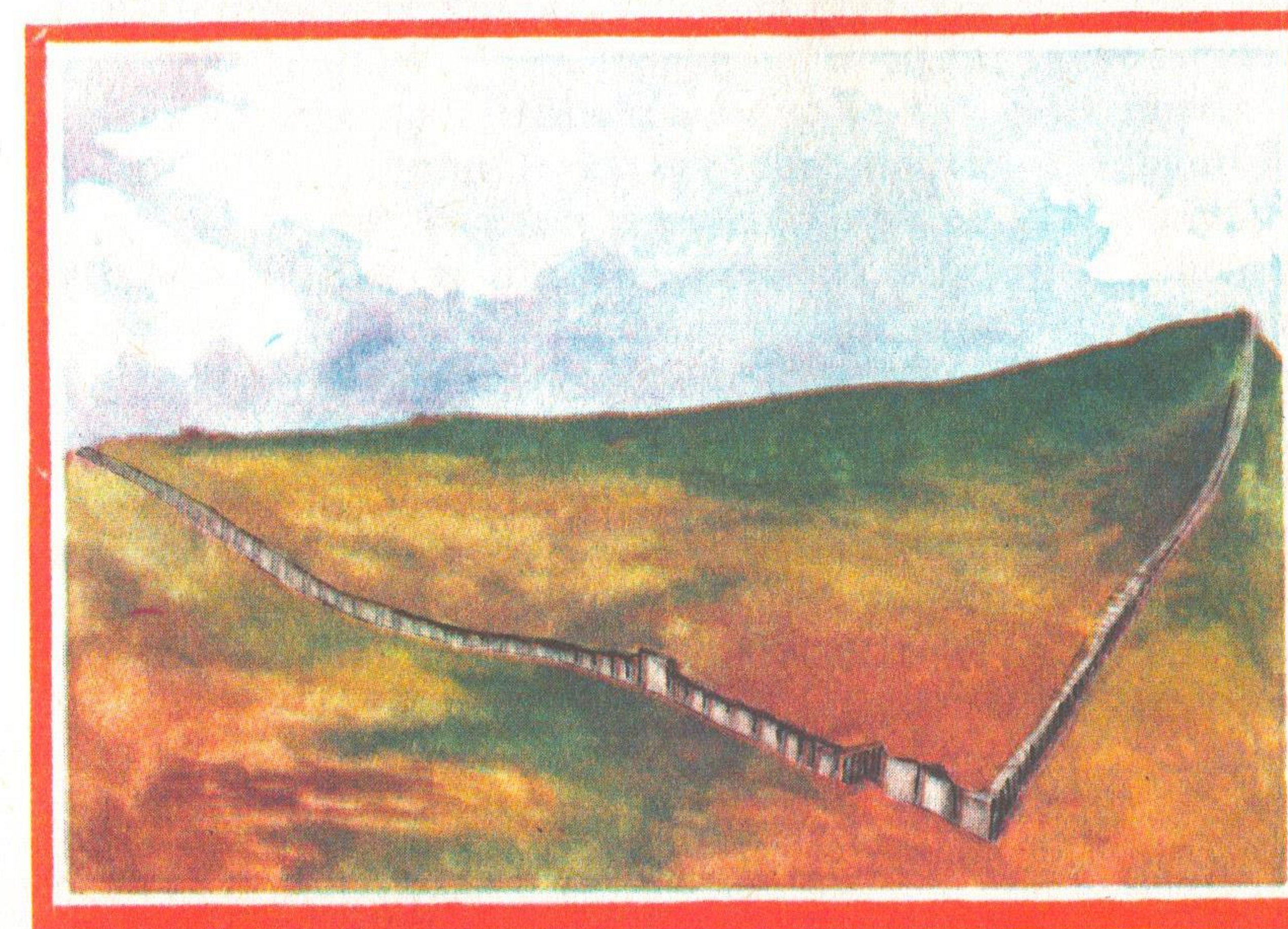
Urobíme to však až neskôr.

(Pokračovanie)

PÍŠE PAVEL DVOŘÁK

ILUSTRUJE NAĎA RAPPENBERGEROVÁ
JANKOVIČOVÁ

Smolenické hradisko zaberalo celý vrchol veľikánskeho kopca.

Svetová trofej

JÁN ŠTIAVNICKÝ

Matej Bielik, ktorého v dedine nevolali inak než ujo Bum, bol náruživým poľovníkom. Keď skončil prácu na družstve, obliekol si zelený kabát, na hlavu si pricapil klobúčik s pierkom a už kráčal poza záhrady do hory. Puška sa mu hrozivo kolembala na pleci, ale každý vedel, že ujo Bum toho veľa počas svojho života nezastrelil. Kým bol mladší, akosi ľutoval kusy, ktoré mu prišli pod mušku, a keď ostarel, ruky sa mu triasli, slabé oči videli čoraz menej. Nuž skôr plašil, ako strieľal zver. Zato v reči to bol najchýrnejší poľovník v troch chotároch. Stačilo, aby sa ho niekto spýtal, čo všetko zastrelil, a ujo Bum si hneď vykrúcal fúzy:

„To sa nedá ani zrátať!“

„A zložili ste aj srnca?“

„A akého!“ usmial sa ujo Bum. „Nohy mal po moje plecica, na chrbte by odniesol celý dom, a tie parohy! Česal nimi vrcholce jedlí.“

„A kde ich máte?“

Pri tejto otázke sa ujo Bum začal vrtieť, fúzy mu ovisli, a len tak na pol úst utrúsil:

„Ani neviem, kde sa podeli. Pri toľkých trofejach sa taká maličkosť stratí. Ale to vám hovorím, že ešte niečo zastrelím. Také, čo sa nedostalo na mušku nijakému poľovníkovi. A potom uvidíte tú svetovú trofej!“

Lenže svetová trofej ujovi Bumovi akosi neprichádzala na mušku. Nadarmo chodil do lesa za ranného úsvitu alebo podvečer, pod pušku mu neprišiel ani poriadny zajac-ušiak, nieto jelenisko. Nečudo, že ujo Bum bol čoraz smutnejší.

Jedného dňa, práve keď deti vychádzali zo školy z popoludňajšieho vyučovania, ujo Bum sa zasa vliekol s puškou na pleci do polí.

„Ujo Bum,“ zavolať na neho malý Jožko, „idete na poľovačku?“

„Idem!“

„A svetová trofej padne?“ vyzvedá sa pehavý Imro.

„Ak budem mať šťastie, padne,“ povedal ujo Bum a pobral sa ďalej.

„A ukážete nám ju?“ volal za ním Vendelín.

„Nemali ste sa mu posmievať,“ povedal Jožo, keď sa ujo Bum vzdialil. „Vidíte, že ho to trápi.“

„Aj tak nič nezastrelí!“ zasmial sa Imro.

„Otec povedal, že ujo Bum nevidí ani na desať metrov.“

„Škoda sa mu po hore trmácať,“ zošpúlil ústa Vendelín. „Radšej by mal sedieť doma pri pri peci.“

„Keď on stále hľadá tú svoju svetovú trofej,“ pripomenul vysoký Ondrej. „Kým niečo nezastrelí, nebude spokojný.“

„A čo keby sme mu pomohli?“ vykrikoval odrazu Jožko.

„Ako?“ začudoval sa Vendelín. „Vari pôjdeme naháňať jelene? No povedz, keď si taký múdry.“

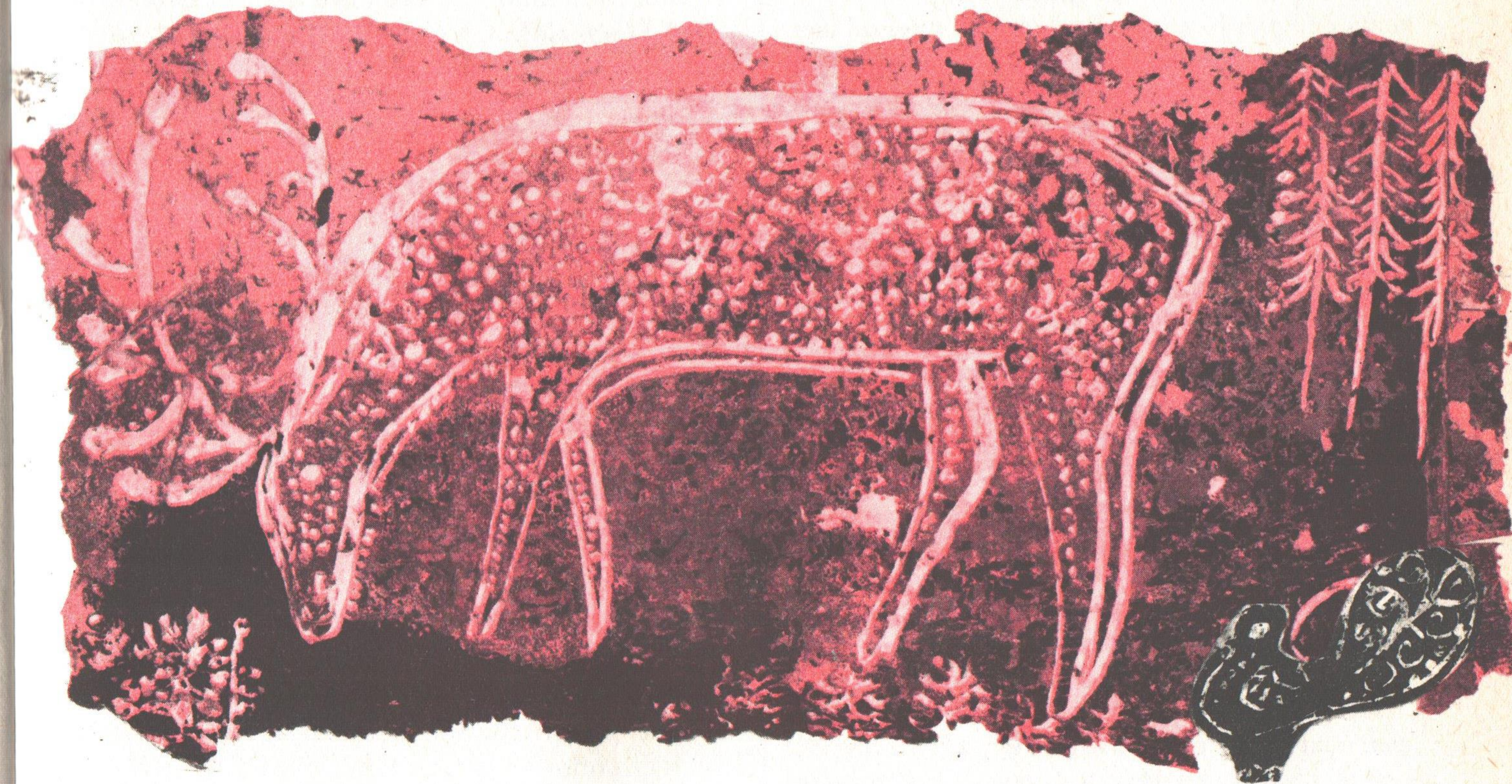
Jožko naznačil rukami, aby chlapci naklonili hlavy bližšie k nemu, a niečo im polohlasne rozprával. Keď skončil, Vendelín vyskočil a zvolal:

„To je myšlienka! Fantastická!“

Od toho dňa robili sa v dedine čudné veci. Jožko s Karolom sa po vyučovaní vybrali do horárne a dlho hovorili s horárom Trnkom.

Ten zo začiatku krútil hlavou, ale nakoniec chlapcom dal, čo pýtali. Chlapci darček od horára nocou odniesli do kôlne Imrových rodičov, kde potom večer čo večer čosi majstrovali.

Ujo Bum medzitým chodil ďalej do lesa, ale vždy sa z neho vracal s prázdnyimi rukami.

„Už to tak bude,“ povedal si jedného podvečera, keď sa zasa chystal von, „že aj umriem, a nebudem mať žiadnu trofej.“

Keď potom došiel k starej hruške, kde si zvyčajne posedel, nohy mu od prekvapenia vrástli do zeme.

Tesne pri drsnom pni stromu stál mohutný jeleň s pyskom skloneným k zemi.

„To je kus!“ zajachtal ujo Bum. „A tie parohy! Svetová trofej!“

Od prekvapenia zabudol, že má na pleci pušku. Len sa pozeral a pozeral na jeleňa. Potom sa spamätal, strhol z pleca pušku, namieril a strelil.

Celá dolina zahučala od výstrelu i mohutnej ozveny. Jeleň čudne nadskočil a vzápätí sa prevalil nabok.

„Trafil som ho rovno do komory!“ vykrikoval od radosti ujo Bum a rozběhol sa k jeleňovi. Udychčaný mu ohmatal krásne parohy, ale odrazu sa strhol a zmeravel. Z rany, kde jeleňa

trafil, nevyšla jediná kvapka krvi. Klakol si k nemu, ohmatal ho a zistil, že jeleň je z dreva a obtiahnutý je starým zamatom. Ujo Bum povzdychol a s námahou sa vystrel.

Keď sa otočil, videl neďaleko stáť kľbko chlapcov.

„My... my sme vám chceli pomôcť zastreliť jeleňa so svetovou trofejou,“ jachtal Jožko. „Nehnevajte sa, ujo!“

Ujo Bum stál chvíľu so sklonenou hlavou, potom sa usmial a povedal:

„Nuž čo, taký jeleň je tiež trofej, no nie?“ „Veru je,“ zvolal Vendelín, „je to svetová trofej!“

Stretnutie

Prečítala som už veľa kníh, ale po niekoľkých dňoch som na ne zabudla. Je však medzi nimi aj taká, ktorá mi na polici nezapadla prachom. Je to knižka Ľuda Ondrejova Zbojnícka mladost'.

A tak nie div, že som zatúžila spoznať tie miesta, kde Jerguš Lapin prežíval najkrajšie chvíle svojej mladosti. Za samotou Zbojnicky Tanec skrýva sa malá dedinka Kostiviarska, ktorá už dnes takmer splynula s Banskou Bystricou. Obchádza ju moderná štvorprúdová autostráda, po ktorej neprestajne uháňajú prúdy áut. Musel jej ustúpiť aj domec konča dediny, v ktorom prežíval detstvo spisovateľ Ludo Ondrejov.

Prechádzam sa po sviežej jarnej pažiti pri potoku, pozerám do zurčiacej bystriny a zrazu vidím chlapca v ľanovej košielke s čiernym klobúčikom na hlave.

Poznám toho chlapca. Nevyniká výškou ani silou, ale aj tak mi pripomína mladý smrek v lese. Pod strapatou, podstrihnutou šticou svietia hnedé prenikavé oči. Musia ich poslúchať aj psy, aj mačky, aj ostatná zver.

Chlapec sa rozbehol po lúke. Chytá motýle. Potom si sadá na breh potoka a sústredene hľadá do vody. Možno v nej hľadá hybkého pstruha. A možno čaká na Zuzku Košalku alebo Števa Fašangu.

Kdesi nad hlavou sa ozval čudný zvuk. Jerguš bystro zdvihol zrak v nádeji, že uvidí krdeľ divých kačiek, ktoré sa pri návrate z teplých krajín zavše zastavia na hati.

Pozrela som sa hore.

Na belasej oblohe svietili krídla prúdového lietadla.

Obrátila som hlavu k potoku, ale Jerguša tam už nebolo. Na malej lúčke stál iba biely kamenný pomník spisovateľovi Ľudovi Ondrejovovi s vyrytými slovami:

„Noc bola. Vietor sa hneval. Skákal po stromoch ako opica a rehotal sa ako byvol. Cin, cin — zazvonili v bielom dome pondusové hodiny.

Potom sa ozval ostrý detský plač.

V tej chvíli sa narodil malý zbojník Jerguš Lapin.“

Eva Čobejová, Banská Bystrica

ZLATÉ SLNIEČKO 1979

Anketa časopisu Slniečko k Medzinárodnému roku dieťaťa

Milí mladí čitatelia!

Časopis Slniečko podobne ako vlani pripravil aj k Medzinárodnému roku dieťaťa anketu ZLATÉ SLNIEČKO 1979. Do ankety sa môžu zapojiť mladí čitatelia z celého Slovenska, ktorí navštevujú základnú školu.

Prečítajte si otázky v anketovom liste. Ak by ste — najmä vy mladší čitatelia — niečomu nerozumeli, poraďte sa s rodičmi, učiteľmi, knihovníkmi. Odpovedajte však samostatne — popremýšľajte nad knihami, ktoré ste doteraz prečítali, všimajte si aj ilustrácie. Pokúste sa odpovedať, prečo ste si knihy obľúbili, čo sa vám na nich páčilo. Keď si takto vyberiete knihy a ilustrácie, ktoré vás najväčšmi zaujali, vyplňte anketový list. Boli by sme radi, keby ste odpovedali na všetky otázky. Žiaci prvého, druhého a tretieho ročníka nemusia odpovedať na otázky v rubrikách 7.—12.

KTO VYHRÁ?

Slovenskí autori kníh pre deti a mládež — prozaik, básnik a ilustrátor, ktorí získajú najviac vašich hlasov, prevezmú cenu mladých čitateľov — ZLATÉ SLNIEČKO 1979. Ale ceny čakajú aj na vás. Po uzávierke ankety vyžrebujeme desať účastníkov a pošleme im kolekciu kníh vydavateľstva Mladé letá v hodnote: 1. cena Kčs 800,— 2. Kčs 700,—, 3. Kčs 600,—, 4. Kčs 500,—, 5. Kčs 400,—, 6. Kčs 300,—, 7. Kčs 200,—, 8.—10. cena Kčs 150,—. Ďalších sto vyžrebovaných účastníkov dostane po jednej knižke. Ale to nie je všetko: v každom balíčku budú aj fotografie spisovateľov a ilustrátorov s ich podpismi, pohľadnice s ilustráciami, odznaky vydavateľstva Mladé letá a časopisu Slniečko, letáky i farebné taštičky.

Výsledky ankety a mená výhercov uverejníme v 10. čísle nášho časopisu, v júni 1979.

ZLATÉ SLNIEČKO 1979

Anketa časopisu Slniečko k Medzinárodnému roku dieťaťa pre čitateľov do 15 rokov

1. Môj obľúbený slovenský spisovateľ — **prozaik**
 2. Najväčšmi sa mi páči jeho **knih**a
 3. Môj obľúbený slovenský spisovateľ — **básnik**
 4. Najväčšmi sa mi páči jeho **knih**a
 5. Môj obľúbený slovenský **ilustrátor**
 6. Najobľúbenejšia **knih**a s jeho ilustráciami
- (Na druhej strane anketového listu napíšte, prečo ste si najväčšmi obľúbili knihy, ktorých názvy ste uviedli v týchto rubrikách)
7. Môj obľúbený český spisovateľ
 8. Jeho **knih**a
 9. Najobľúbenejší sovietsky spisovateľ
 10. Jeho **knih**a
 11. Najobľúbenejší spisovateľ iných krajín
 - (okrem ČSSR a ZSSR)
 12. Jeho **knih**a
-
13. Mám rokov, chodím do triedy ZDŠ
 14. Meno a priezvisko
 15. Adresa: ulica a číslo domu
 - PSČ..... mesto (dedina)

Vyplnený anketový list odstrihnite, vložte do obálky, nalepte na ňu známku a do konca marca 1979 pošlite na adresu:

Redakcia SLNIEČKO, Klincová 35/a, 801 00 Bratislava

ZLATÉ SLNIEČKO 1979

Mladí čitatelia píšú o svojich obľúbených knihách a autoroch. (Na túto stranu napíšte, prečo ste si najväčšmi obľúbili tie knihy, ktorých názvy ste uviedli v prvých šiestich rubrikách anketového listu na opačnej strane.)

Najobľúbenejšia kniha slovenského prozaika

Najobľúbenejšia kniha slovenského básnika

Najobľúbenejšia kniha s ilustráciami slovenského ilustrátora

Správne odpovede z 3. čísla Slniečka sú:

1. Kornej Čukovskij: Doktor Jajbolito; 2. Arkadij Gajdar: Timur a jeho družina, Skola, Čuk a Huk, Príbehy odvážnych a statočných; 3. Autor

venoval knihu Ludmile Iľjiničnej Tolstej.

Knihu dostanú títo vyžrebovaní súťažiaci:

Miroslav Gočala, Tvrdošín; Jana Mihaľková, Brekov; Daniela Dova-

lová, Sp. Nová Ves; Roman Nagy, Levice; Dana Goneková, Raková; Martin Mihály, Brezno; Jana Hybenová, Vážec; Roman Polák, Zohor; Helena Szántová, Kráľov Brod; Lýdia Šmídlová, Sabinov.

Zápisník Slniečka

VÝZNAMNÉ JUBILEUM 20. januára dožíva sa významného životného jubilea šéfredaktorka vydavateľstva Mladé letá dr. Lýdia Kyseľová. Ako vedúca vydavateľská pracovníčka sa už takmer tridsať rokov zúčastňuje na vedení vydavateľstva, ale stála i pri zrode mnohých edičných programov, zborníkov a antológií. Sama zostavila množstvo výberov z klasickej i modernej slovenskej literatúry, ktoré boli nielen čitateľským prínosom, ale stali sa vzorovými zostavovateľskými prácami pre deti. V posledných rokoch začala uverejňovať i odborné články, úvahy a zamyslenia, v ktorých sa zaoberala spojitou detskou literatúrou s pedagogikou, sociológiou a teóriou informácie, čím vhodne doplnila súčasný teoretický výskum slovenskej detskej literatúry. Zvlášť pozoruhodný úspech (Cena Zlatého mája) dosiahla svojou najnovšou prácou o začiatkoch slovenskej socialistickej literatúry pre deti a mládež, v ktorej zaznamenala históriu Mladých liet, ako aj počiatočný literárny proces socialistickej slovenskej detskej literatúry. Jubilantke srdečne blahoželáme a želáme jej veľa zdravia, aby sa ďalej mohla venovať literatúre pre deti s takým

obdivuhodným nadšením a zápalom ako doteraz.

POCTA ČESKOSLOVENSKEJ SOC. REPUBLIKE. Po prvý raz v dvadsaťpäťročnej histórii Medzinárodnej únie pre detskú knihu (IBBY) zvolili za predsedu poroty pre udeľovanie Ceny H. Ch. Andersena zástupcu čs. sekcie. Predsedom tejto významnej poroty, ktorá vyznamenáva najlepších detských spisovateľov a ilustrátorov na svete, stal sa dr. Dušan Roll z Bratislavy.

MEDZINÁRODNÝ ÚSPECH SLOVENSÝCH AUTOROV DETSKEJ KNIHY. Na 16. kongrese IBBY, ktorý sa konal v západonemeckom Würzburgu, dostalo sa slovenským autorom detskej knihy významného ocenenia. Na Čestnú listinu H. Ch. Andersena zapísali národného umelca Miroslava Válka za preklad veršov poľského básnika J. Tuwima Pán Malilínček a veľryba, Máriu Ďuríčkovú za knihu bratislavských povestí Dunajská kráľovná a Alojza Klimu za ilustrácie k slovenským uspávkám Belíže mi, beli... Z českých umelcov dostala čestné uznanie spisovateľka Éva Bernardinová, výtvarník Jan Kudláček a prekladateľka Zdeňka Psůtková.

Andersenovu cenu za literatúru získala americká spisovateľka Paula Foxová a za ilustračnú tvorbu dánsky výtvarník Otto Svend Sørensen.

SLOVENSÁ Detská kniha V JAPONSKU. Vydavateľstvo Slovart a Mladé letá v spolupráci s nakladateľstvom Yugaku-sha v Tokiu vydali po japonsky dve rozprávky zasl. umelca Ruda Morica Srnček Parožtek a O divej kačičke, poviedku Kláry Jarunkovej O psovi, ktorý mal chlapca a prózičku Hany Zelinovej Do videnia, Zuzanka.

VLADIMÍR REISEL ŠESTĎESIATROČNÝ. 19. januára dožíva sa šesťdesiatich rokov básnik a prekladateľ, šéfredaktor Slovenských pohľadov zasl. umelec V. Reisel. Popri mnohých básnických knihách pre dospelých je i autorom troch zbierok veršov pre deti (Keď sa lúka zazelená, Tisíc hier a tisíc kvetov, Zázračná muzika), z ktorých najmä posledná patrí k irvalým hodnotám modernej slovenskej detskej poézie.

MEDZINÁRODNÝ ROK DIETÁŤA 1979. Pri príležitosti tohto významného medzinárodného podujatia, ktoré ustanovilo Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov, pripraví vydavateľstvo Mladé letá rad dôležitých podujatí (semináre, výstavy, súťaže, besedy) a vydá vyše desať jubilejných publikácií. Bude medzi nimi aj dlho očakávané znovuvydanie Slovníka slovenských spisovateľov pre deti a mládež, ktorého prvé vydanie stretlo sa pred ôsmimi rokmi s takým priaznivým prijatím.

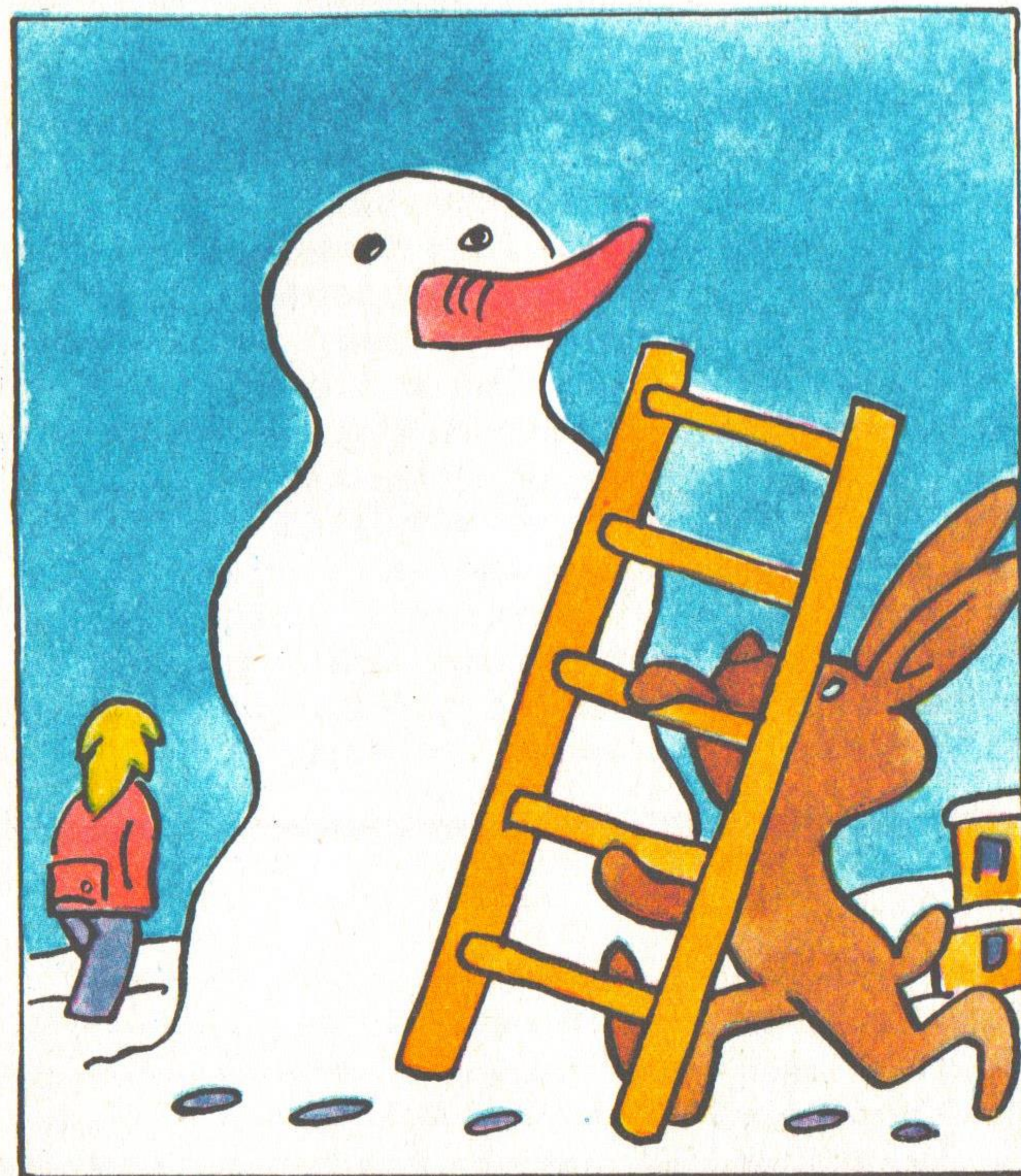
Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSČ, výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom a objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 6. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

Dnes Ditina radosť

bola veru krátka.

Nezabúdaj, Dita,

v zime na zvieratká!